 DOI: 10.5281/zenodo.20287178

From War to Peace [1]

Hakan Çalışır *

Article Type: Research Article

Abstract: As long as conflict does not involve violence, it is viewed as natural, and non-violent conflicts and disputes within the ordinary flow of life can even encourage development. The evolution of disagreements into violence and the emergence of the understanding that the solution to problems can be achieved through violence mean that a completely different stage has been reached. Especially the occurrence of organized violence within the state or between states produces destructive and deadly effects. In this study, it is shown that wars—although not understandable and natural—have always existed, but their form has largely changed in recent years. Therefore, the increasing activity of non-state actors or terrorism required new measures to be taken by governments, and official measures were diversified in this context. From time to time, abnormal measures and reactions enlarged the spiral of violence. Within the study, the necessity of negotiation for the parties to the conflict was put forward, and the importance of making concessions and meeting at common points under minimum conditions beyond the distinction of right and wrong was justified for a peaceful atmosphere. So much so that in the process of peacebuilding, the relationship of punishment, forgiveness, or forgetting with justice was opened to discussion. Its effect on peace processes was revealed. It was uncovered that when the peace stage is reached in conflict processes, it is important for all possible formal and informal dynamics to take initiative in non-conflict.

Keywords: War, Peacebuilding, Conflict, Justice.

1. Introduction

Not only should doing nothing while people die of hunger or struggle relentlessly with treatable diseases be considered “inhumane”; it should also be remembered that remaining indifferent to people’s attainment of certain levels of welfare as human

[1] This study utilizes Hakan Çalışır’s newspaper articles and his doctoral thesis titled 'Barış Yaklaşımları Üzerinden Afrika ve Avrupa’daki Çatışma Örneklerinin Karşılaştırmalı İncelenmesi: İspanya Bask-Kuzey İrlanda-Ruanda-Somali [A comparative analysis of conflicts in Africa and Europe through peace approaches: Spain (Basque country) – Northern Ireland – Rwanda – Somalia].

*Phd. Candidate., Independent Researcher,
ORCID: 0000-0002-8533-1508, E-mail: hakancalisir@yahoo.com,

Citation
Çalışır, Hakan. “From War to Peace.” *Journal of International Peace Studies*, no. 1 (2024): e0104. https://doi.org/10.5281/zenodo.20287178

Licence | Lisans: CC BY-NC-ND 4.0

beings means failing to respect them.[2] The effects of violent conflicts and their consequences are frequently visible in exposure to all these negative conditions. Within this framework, understanding violent conflicts and peace processes, and being sensitive to the world's problems in this regard, should be among the primary concerns of our planet.

Violence appears as a matter of everyday events. In this form, it is marginal in relation to philosophy's more enduring fields of interest, and philosophers' interest in it is understandably temporary. Yet without assuming that violence is "worthless," it must be taken into broad consideration because it plays an active role in the understanding of international politics.[3] The issue that contributes greatly to the normalization of violence appears, at the formal level, as the idea of waging war. Indeed, the most striking example of conduct that would never be acceptable under other circumstances being tolerated is that a person can kill another person under the identity of a "soldier."[4]

Peace is the absence or reduction of all forms of violence. This definition is violence-oriented. Peace does not contain violence and is realized through the creative transformation of conflict. This definition, in turn, is conflict-oriented.[5] Alongside the fact that non-violence is an important part of peace studies, the literature also contains views that favor less violent conditions and argue, as a shared discourse, that this should also be part of political science.[6]

In both the past and the present, we witness that security concerns continually produce violent conflicts. States, like human beings, perceive threats for similar reasons and apply violence when they consider it necessary. States are concerned when other states appear assertive and carry threat potential. These are counted among the important elements that constitute the causes of conflict.

Narratives are advanced suggesting that the commercial and political relations states establish with one another, either directly or through international institutions and regimes, will create interdependence and suppress security concerns in an "anarchic" environment. It may be assumed that these perspectives emerged in the

[2] Terry Nardin, "International Political Theory and the Question of Justice", *International Affairs* 82 (2006), 462, https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2006.00544.x.

[3] Terry Nardin, "Philosophy and International Violence", *The American Political Science Review* 70, no. 3 (September 1976), 952, https://doi.org/10.2307/1959878.

[4] Rafael Moses, "Şiddet Nerede Başlıyor?", *Cogito*, no. 6-7 (Winter-Spring 1996), 24.

[5] Johan Galtung, *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*, (London: SAGE Publications, 1996), 9, https://doi.org/10.4135/9781446221631.

[6] Johan Galtung, "Nonviolence and Deep Culture: Some Hidden Obstacles", *Peace Research, The Canadian Journal of Peace and Conflict Studies* 27, no. 3 (1995), 34.

name of the search for peace. In addition, wars between states are also understood through interpretations based on human nature.

The debate over whether "human beings are essentially good or evil" in fact resembles a vicious circle. Yet relations between countries frequently resemble relations among human beings. Even if a state's foreign policy is determined through the necessary diplomatic filters, it still reminds us of the behavior of an ordinary individual. From past to present, distinctions between rich and poor or strong and weak have existed among countries. The poor country's search for wealth and the weak country's desire to become strong have revealed the potential for conflict. This differentiation produces a categorization in terms of core and peripheral countries. The designations developed and underdeveloped countries are also made in this direction. Methodologically, a developing "peripheral" country's appearance on the stage in the international "conflict equation" and its ability to gain a place in the global arena depend on correctly reading the conjuncture and implementing necessary moves to the extent required. It also depends on maintaining a balance in relations with the hegemonic powers that dominate the era and largely avoiding an environment of hot conflict. Because every unnecessary conflict, large or small, only causes countries to lose power. Possible timing mistakes made while determining foreign policy strategy may also cause lasting damage to the future of countries.

According to Kant, the state of peace among human beings is not a natural state. Even if there is not always an outbreak of hostility, a constant state of threat exists. Since the absence of hostility is not yet a guaranteed condition, peace must be established. Unless one neighbor provides this secure condition to another—which can occur only within a legal order—everyone may treat one another with hostility and compel the other to do the same.[7]

2. The War of States

States wage war for many reasons. Yet the factors that produce wars have remained fundamentally the same for centuries. Whether or not it involves violence, conflict essentially arises as a result of competition and conflicts of interest pursued in line with certain objectives. These disagreements may turn into a venue in which war occurs and produce deadly consequences, or they may be brought under control through negotiations.

Theoretical theses have been produced on the claim that there is no hierarchy among states and that, therefore, anarchy naturally exists. Although the anarchic structure is presented as an "unavoidable" result, the seeds of conflict continue to be nourished by elements such as prioritizing the nation, nationalism, and glorifying the

[7] Immanuel Kant, *Ebedi Barış Üzerine Felsefi Bir Tasarı*, translated by Celal Yeşilçayır, (Ankara: Fol Kitap, 2020), 39.

state, thereby further reinforcing the anarchic environment. Contrary to the claim of globalization established in the crucible of liberalism, the shrinking of the state cannot be achieved; instead, introversion, the foregrounding of national identity, and national sovereignty are further promoted, preparing the ground for violent behavior.

In the international system, the absence of a superstructure that holds the monopoly of "legitimate violence" specific to the state—borrowing from Weber—and that is also respected by all international actors forces every state to fend for itself. The responsibility for controlling this chaos, or what is referred to in the literature as the "anarchic structure," has been entrusted from past to present either to hegemonic states and empires or, as has been partially effective in the last century, to international institutions. Yet, as in the past, the global chaotic structure has not been fully brought under control by any power today. Indeed, even formulas for a "world government" aimed at this purpose have been voiced.

States feel alone in the international system; in the absence of a hierarchical order, because they cannot be certain of the actions of other states, they may display aggressive behavior under the responsibility of ensuring the security of their own citizens. National actors may sometimes act selfishly in order to maintain their existence and ensure border security. In an environment in which no one trusts anyone else, states that must act rationally want to keep themselves constantly prepared for every possibility. The Machiavellian mentality and the Hobbesian philosophy that "man is wolf to man" melt humanitarian and cultural values in the crucible of pragmatism. The instinct of realpolitik forces our world into an environment in which not the rightful are strong, but the strong are right. On our planet, where moralpolitik has been pushed aside and the pursuit of wealth and power is regarded as a duty, states don the armor of nationalism and almost come to enjoy entering war.[8]

Every state produces "others" for the welfare and happiness of its own citizens, and the reflex of protecting and safeguarding its citizens is internalized transcendentally by governments. For this reason, tens of thousands of refugees left to die at border gates on the grounds that they would pose a security risk to its own citizens are ignored. Since states set their own security as a supreme objective and design their expectations according to the worst-case scenario, arms races continue uninterrupted. This perception of threat continually triggers the potential for conflict.

War is the name given to violence applied between parties for the sake of an objective. That objective consists of real or constructed needs. In fact, like human

[8] Among political actors and decision-makers, we live in a period in which wars can be decided quickly and easily, while the cost imposed on nations can be confined to statistics more than in previous centuries. While developments in communication and mass media increase every day, ironically, through habituation and acceptance, deaths, human losses, migrations, and similar real consequences of conflicts can become nothing more than numbers.

beings, states also have limited basic needs. Security, including the need for shelter, and nutrition are among the primary basic needs. Today, these needs have been replaced by the ambition to win and the search for wealth, and unlimited needs have been artificially produced. It has been forgotten that food is the most basic human need, and an insatiable ambition to win and appetite for capital accumulation have taken precedence over everything. Even the demand for security can at times turn into a manipulation of perception aimed at softening states' desire for enrichment.

History is full of stories of great powers that sold weapons to two warring sides at the same time. The spread of firearms in Europe gave rise to geographical discoveries that opened the way to enrichment. Geographical discoveries, the construction of railways, and colonization fed wars. Wars triggered technological developments in arms production and caused wars of greater destruction. Thus arms trade increased, and the destruction of war created a new demand economy. Technology increased the efficiency of capitalism, but it did not eliminate exploitation. The world's becoming a small village did not produce a more peaceful century; on the contrary, it increased the toll of war.

The Marxist claim that "the modern state determines policy in line with capital requirements" largely proved accurate. States' ethical values were defeated by political concerns. Today, the elements produced by insecurity have been reinforced by the ambition for gain. States' ambition to win is such that even when they speak of peace, it is thought that they overshadow their foreign policy strategy with ornate sentences. The belief that the earth's resources are limited drives states to arm themselves aggressively. The limitation of resources defines a world of zero-sum relations among countries. Although technological developments can increase limited resources to a certain extent through efficiency, this does not reduce the potential for conflict; on the contrary, it directs states' appetite for wealth toward relatively small states, and exploitation thus continues. For these reasons, wars continue without interruption. The main element that can restrain wars and violent conflicts is the negotiations likely to take place between the parties.

It is noted that international relations texts often overlook the element of negotiation. These studies focus on explanations of war. Negotiation is giving something in order to obtain something. When one side "wins" and the other also gains something, the balance between the two sides is resolved through negotiations. Thus, the transfer of negotiation skills begins inductively by transforming findings from best practices into concepts and regular effects, and then proceeds deductively by applying these concepts to other cases and revising them when necessary.[9]

[9] I. William Zartman, "Negotiation Pedagogy: International Relations", *International Negotiation* 15 (2010), 230.

The sense of violence within a country emerges when the necessary reasons occur. Although political, social, and cultural causes are effective, one of the most important factors producing wars today is economic grounds. Even if different causes appear on the surface, people rebel when they experience economic hardship; when they cannot meet needs such as shelter and nutrition, they take up arms. Yet when they obtain the opportunity to live at a certain standard, they can internalize the existing order and continue their lives. The United States of America, one of the most diverse countries in terms of the origins of its citizens, offers the best example of this. Many ethnic elements have lived together in the country for centuries, yet long-term destructive chaos and violent conflict do not occur within its borders.[10] When the standards of people in modern societies are kept at a certain level, the seeds of conflict in that society are generally prevented. Europeans, who had fought among themselves for centuries, established the European Coal and Steel Community in 1951, the foundation of today's EU, by transferring part of their sovereignty to a supranational institution of their own will for the first time in world history.

3. World Wars

The way violent conflicts or wars are perceived in the world changed completely with the war defined as the First World War, which entered the literature as a total loss. In previous wars, victorious parties could be satisfied with palliative gains and count them as profit; therefore, a rational whole capable of producing an institutional arrangement for peace could not be established. Although efforts in this direction had appeared in the past, a pejorative reason was able to dominate the international system until the "war without a winner," namely the First World War.

The war in which millions of people were lost opened new horizons in rational minds. For the First World War had barely ended when the world—and even the victorious great powers—understood that no one had emerged victorious from such total war. Yet war could not turn into "absolute war" and should have remained only a "temporary instrument of politics," but it did not.

The aforementioned problem of the world was not new, and it was larger than assumed. From the day we moved into social life until today, organized violence has always occupied a place as a failing grade on humanity's report card. Nevertheless, the magnitude of the destruction of the First World War activated pragmatic reason. The

[10] Among the reasons for this may be added the fact that it is a country that experienced civil wars for many years—such as the Thirty Years' War and the Hundred Years' War in Europe. Having intensely experienced organized violence in its historical past appears in some sense to have been the price of a "peace environment"; this acquired experience appears as a reason for the peace environment secured "within the country."

understanding that all actors would be jointly harmed in a major war as a result of the mutual interaction of states imposed a necessary responsibility on everyone.

The discipline of International Relations, which emerged after the First World War with wishes of "good will," also encouraged the emergence of many different international organizations for peace. Despite everything, however, only twenty years later, the outbreak of the Second World War—a great destruction involving far greater human losses—could not be prevented. Nevertheless, institutional efforts on the path to peace continued.

Although the efforts of the international community in this direction could slightly open signals of good intentions for the future, the fact that the benefit written to the account of peace remains minimal when the great technological and industrial development achieved in the positive sciences over centuries is compared with the shallow progress obtained in "human development" continues to damage hopes.

Because violence is often thought of as the antithesis of rule-governed human activity, the idea that its initiation and conduct can be subject to legal regulation appears self-contradictory to many people. Yet the air of paradox created in this way partly dissipates when certain military practices and the legal rules that help define and regulate them are brought into focus. Accordingly, even if there is very little agreement on specific rules, their applicability, validity, or effectiveness raises little doubt that the rules being discussed do exist.

Today there is constant pressure to expand existing legal criteria in ways that would legitimize almost any use of force that states and other potential combatants might wish to undertake. However, the ongoing legal process in United Nations debates, diplomatic negotiations and correspondence, judicial proceedings, and legal scholarship is designed precisely to overcome this problem. The criterion of armed attack is seen as an attempt to limit states' freedom to interpret the meaning of the much more flexible term "aggression." Similarly, over the years, a relatively narrow understanding of self-defense has developed in order to distinguish this defense from the much broader justifications implied by concepts such as self-preservation, self-help, and necessity. Unlike traditional just war criteria, which require the determination of moral agreement and intentions, the initiation of armed attacks and the determination of acts of self-defense against them can be seen as easier to define within an agreed framework.[11]

4. The War of Non-State Actors

Violence by non-state actors has now become both a more frequent and more accepted type of violence in international politics. Proceeding from the assumption

[11] Nardin, "Philosophy and International Violence…", 953.

that sovereign states can always be held responsible for the violence they apply, it may be thought that they are subject to pressures that will push them toward restraint.[12] Non-state actors, however, mostly remain outside the scope of such measures.[13] This may mean remaining almost entirely beyond the control of the international system. Therefore, non-state actors obtain the possibility of acting in a more multidimensional, unlimited, and free manner. Precisely in this respect, all international actors have begun to feel compelled in some way to struggle against these elements of terror and threat.

Especially in the recent period, international actors have tended to become heavily involved against this form of violence and have also carried out mediation activities. Although the intervention of a third party can offer positive and constructive contributions, in some conflict areas the further internationalization and globalization of the situation may not produce a peaceful outcome. In this respect, in some conflict zones, the production of local and narrowly regional solutions, and the mediation of regional actors when needed, can contribute more to lasting peace.[14]

Non-state actors often generate terror. Terrorism, in Latin, carries meanings such as great fear, dread, alarm, and panic. As a verb, it is defined as filling with fear, spreading fear, and frightening. [15] At the same time, definitions of terrorism can also be formulated as violence, coercion, and intimidation designed to enable a particular group to achieve its social and political objectives.[16]

Although terrorism signifies a threat outside the international system and for everyone, it does not contain actors without purpose, target, or predictability. It is emphasized that, in order to address some "legitimate concerns," the tendency to reduce terrorists to villains seen in films and other media is wrong and unhelpful.[17] Rather, by looking at the causes of terrorism, a conscious tendency to struggle against this form of violence should be encouraged. Although it is noted that Schreiber's definition of terrorism needs to be changed in some respects, it also contributes to

[12] Because of the anarchic structure of the international system, this limitation must be understood at a certain level.

[13] Ward Thomas, *The New Dogs of War: Nonstate Actor Violence in International Politics*, (Ithaca-London: Cornell University Press, 2021), 106, https://doi.org/10.7591/cornell/9781501758898.001.0001.

[14] Since regional actors—persons or institutions—are closer to the cultural and social dynamics of the parties to the conflict, the possibility of speaking the same language will arise, and constructive dialogues can be achieved relatively more easily.

[15] Anna M. Wittmann, *Talking Conflict: The Loaded Language of Genocide, Political Violence, Terrorism, and Warfare*, (California: ABC-CLIO, 2016), 325.

[16] Wittmann, *Talking Conflict*, 326.

[17] Chris E. Stout and Grace Wang, "Conclusion", in *Terrorism, Political Violence, and Extremism: New Psychology to Understand, Face, and Defuse the Threat*, edited by Chris E. Stout, (California: ABC-CLIO, 2017), 331.

explanation: terrorism is defined as "political action committed by an organized group, outside war, involving death and the danger of death for people." [18] It also seems possible to define terrorist practices as a set of behaviors through which non-state actors, especially in the asymmetric condition they experience and feel in terms of power, can spread fear without feeling a "necessity of being legitimate and legal."

The assumption that terrorists are psychopaths will bring with it the inference that talking to them is meaningless and inappropriate. Louise Richardson, one of the experts working on this subject, says, "Terrorists, in general, are in no way insane." There are observations about the inconsistency of speaking with governments that use horrific violence against their own people while refusing to speak with armed groups that do the same.[19]

Like conflicts, terrorism also has different forms. Views that evaluate terrorism with a homogeneous understanding share the same view as those who argue that "all forms of terror are the same." According to this superficial perspective, countermeasures through military intervention should be applied to all terrorists. Thus, it proceeds through a narrative that there is no need to negotiate or hold talks with terrorists and those who support them.[20]

Political governments generally define terrorism characteristically as something that only their opponents can commit and only as something that those seeking to change policies or attack a particular political system or status quo can undertake. This biased attitude may also turn into the illusion that governments can terrorize in order to pacify their opponents. Consequently, this perspective may bring with it the understanding that "states can display terror and use soldiers, aircraft, and tanks to do so." In this respect, it becomes important to remember the understanding that terror should not be reduced to the distinction between non-state action and state action. It must be emphasized that this is necessary for a peaceful atmosphere. Accordingly, it is important to include official violence among violent practices such as murder and aggression. Criticisms of evaluating war and other forms of official violence on the scale of state legitimacy continue.[21][22]

International law concerning terrorism is itself developing day by day. As currently formulated, the existing situation appears highly partial in favor of states and against

[18] C. A. J. Coady, "Terörün Ahlakı", *Cogito*, no. 6-7 (Winter-Spring 1996), 263-264.

[19] Jonathan Powell, *Teröristlerle Konuşmak*, translated by Nuray Önoğlu, (İstanbul: Aykırı Yayıncılık, 2016), 47. Original work published in 2014.

[20] Virginia Held, *How Terrorism Is Wrong: Morality and Political Violence*, (New York: Oxford University Press, 2008), 13, https://doi.org/10.1093/oso/9780195329599.001.0001.

[21] Held, *How Terrorism Is Wrong*, 16.

[22] Dane Archer and Rosemary Gartner, "Barış Dönemi Kayıpları: Savaşa Katılmayanların Şiddet İçeren Davranışlarında Savaşların Etkisi", *Cogito*, no. 6-7 (Winter-Spring 1996), 237.

non-state groups. This may be a bias we must accept in a dangerous world, especially in terms of interactions among states; however, if what is at stake is taking moral issues into account, it is certainly important that further regulations are also needed.[23]

Governments try to portray terrorist groups as persons who cause violence that would not normally exist and to present their own efforts to suppress this violence, no matter how severe, as a justified response to provocation. Although being a state places on governments the responsibility of providing order and ensuring security, and although the enforcement of laws is understandable in the modern world, the perspective of identifying the problems that produce conflict and producing lasting solutions, proceeding from the fact that terrorism emerges for a purpose, will contribute more to becoming a peaceful society.[24]

Democratic governments do not want terrorism to be seen as working. Zartman even supports this view with the words, "It is irresponsible to allow terrorists to obtain political decisions through civilian deaths; rewarding their blackmail will only lead others to do the same." Politicians think that talking to terrorists will mean making concessions. Resolving and managing this dilemma through pragmatic moves aimed at obtaining results will be sufficient to remind us how true the motto "making peace is harder than making war" is.[25]

Today, when new types of conflict methods and wars are being experienced, both states and international institutions are trying to struggle against these violent movements. Yet in the writing of world history, which for centuries witnessed the wars of regular units, it has become clear that a new form of violence has been encountered. Research on how democratic states fight unusual enemies (insurgencies and terrorism) has also revealed the extent to which these deep-rooted institutions violate the rules of war (the Geneva Convention) and the peacetime criminal justice process on the grounds that they must control insurgency and prevent terrorist attacks. In the new world order, politically motivated, excessive, and misinformed fears have been produced as a result of exaggerating the strength and intelligence of insurgents, as well as the vulnerability of an open society to secrecy and deception; this has led to excessive security measures, excessive restrictions on civil liberties, and the misallocation of resources.[26]

[23] Held, *How Terrorism Is Wrong*, 18.

[24] Held, *How Terrorism Is Wrong*, 21.

[25] Powell, *Talking to Terrorists*, 45.

[26] Anthony Oberschall, "How Democracies Fight Insurgents and Terrorists", *Dynamics of Asymmetric Conflict* 1, no. 2 (July 2008), 107-108, https://doi.org/10.1080/17467580802578147.

5. Peace and Justice

When peace is not seen solely in relation to war and is not reduced merely to opposition to war, its relationship with justice can be established. In this respect, peace can be understood as a process model needed by the international system. Theoretically, this model needs to be formulated as reducing violence and increasing social justice.

There is a tendency in the nature of international law to see peace as a command. Although this appears politically correct, it spreads a negative atmosphere because it emerges in a coercive direction. Thus, the risk of deviating from a role that provides social justice arises. The point underlined in this context concerns international law and obligations. It is especially important in this direction to ask whether the situation's being stated legally can in fact be sufficient to secure peace that establishes justice. [27] In essence, it must be underlined that law and justice are inseparable. [28] Yet in establishing lasting peace, alongside the necessity of obtaining these two phenomena, it should also be remembered that dynamics of fairness and expectations of justice that need to spread throughout society, beyond formal and official expectations, are important.

Peace can be considered the healing of a post-conflict society and the securing of quests for justice. Yet it is also necessary to understand that this cannot be achieved without the complementary efforts of various persons and institutions within social life and without including possible stakeholders in public life in the process. Even when war is not being experienced hotly and when a negative peace environment exists, the development of peaceful behavior should be expected as a basic need. If a postwar peace process is being discussed, all possible parties should be included in the process. In this way, conflicts can be carried beyond negative peace, and significant contributions can be obtained in securing justice. For this purpose, the source and causes of the relevant conflicts and cases of violence must first be determined. With the correct identification of independent variables, solution-oriented proposals will emerge. In this respect, understanding the socio-historical context in conflict regions is important. In subsequent stages, dialogue between the parties will become important in a manner that will ensure lasting peace, healing, and justice, and the stage of resolving the conflict will be reached. [29]

---

[27] Ernst-Otto Czempiel, "Recht und Friede: Ein Beitrag zur Diskussion zwischen Völkerrecht und Friedensforschung", *Die Friedens-Warte* 58, no. 1/2 (1975), 58.

[28] Czempiel, "Recht und Friede", 64.

[29] Fidelis Peter Thomas Duri, Ngonidzashe Marongwe, and Munyaradzi Mawere, "The Prospects of Reconciliation, Healing, Justice and Peace in 21st Century Africa: Concluding Remarks", in *Violence, Peace and Everyday Modes of Justice and Healing in Post-Colonial Africa*, edited by Fidelis Peter Thomas Duri, Ngonidzashe Marongwe, and Munyaradzi Mawere, (Cameroon: Langaa RPCIG, 2019), 345.

Parties engaged in a negotiation process in a conflict must reach agreement on the concept of justice while sharing the issues in dispute. Otherwise, negotiations may not reach a result. Individual concepts of justice function as a fundamental veto over agreement; this framework must be coordinated and accepted as the first stage of negotiation. This concept of justice creates a formula on the basis of which the parties later reach a detailed decision. At the core of this argument, it is accepted that power alone cannot produce or explain agreement and cannot replace commitment to justice in the negotiation process.[30]

According to Kelman, conflict resolution, including post-conflict healing and reconciliation, cannot occur without opportunities for dialogue. The interactive problem-solving approach he developed has been addressed through the "human needs" perspective first articulated in conflict by Burton. The basic assumption here concerns examining the psychological needs that lead to conflict in the process of people being threatened. The content of the approach concerns focusing on these threatened needs: security, belonging, identity, and recognition.[31]

Peace processes mean reconciliation between the parties under minimum conditions or at a higher level. Yet reconciliation is a slippery concept. Criminal prosecution, which is seen as an integral part of any post-conflict settlement, must be evaluated together with the term reconciliation. In peace negotiations, the demands of those who want to exempt themselves from terrible crimes for a kind of "forgive" and "forget" must be evaluated together with the scales of justice. Here, the institutional abilities of governments and international organizations to stage and manage emotional and psychosocial processes that must take place at the level of individuals, families, and neighborhoods in order to be effective are very important. Distrust of these qualities may cause new concerns.[32] For example, initiatives developed to meet victims' demands and secure justice may harm peace processes, or a possible flexible understanding or limited punishment in criminal prosecution may be seen as insufficient by victims and may thereby undermine peace processes.[33] Peace processes do not consist of stages that are risk-free and capable of producing

[30] I. William Zartman, "Conflict and Order: Justice in Negotiation", *International Political Science Review* 18, no. 2 (April 1997), 123, https://doi.org/10.1177/019251297018002001.

[31] Donna Hicks, "Dignity Dialogues: An Educational Approach to Healing and Reconciling Relationships in Conflict", in *Peacebuilding Through Dialogue: Education, Human Transformation, and Conflict Resolution*, edited by Peter N. Stearns, (Fairfax, VA: George Mason University Press, 2018), 93.

[32] Naomi Roht-Arriaza, "Justice and Reconciliation after Conflict: The Case of Sierra Leone", in *Human Rights and Conflict Resolution in Context: Colombia, Sierra Leone, and Northern Ireland*, edited by Eileen F. Babbitt and Ellen L. Lutz, (New York: Syracuse University Press, 2009), 150.

[33] It is also stated that peace and justice are not compatible in this respect, and that the possibility of peace may arise when justice is not fully implemented. In this context, the concept of reconciliation becomes more important.

rapid results. This should not be expected by the parties either. For resolving the peace and justice dilemma, the credibility of institutions and their commitment to the desire for peace, together with the support of as many elements as possible, will help the process pass with the least possible damage.

Burton believed in the necessity of a more conciliatory approach to conflict resolution. This approach is based on "changing the attitudes and perceptions" of the parties to the conflict. In this way, the idea emerges that the parties "can come together on the basis of this reduced hostility and tension to conduct serious and productive negotiations." Instead of trying to explain the world as it is and acting by accepting the existing situation, as in Realism in general, it is emphasized that peaceful environments can be developed by focusing, with an interventionist understanding as in Burton, on producing more knowledge and developing strategies that have an emancipatory function capable of reducing injustice and inequality.[34]

Models of justice in a post-conflict transition environment are divided into three categories: retributive, deterrent, and restorative. Retributive justice argues that perpetrators should be punished, held accountable, and given what they supposedly "deserve." It is also stated that retributive justice is necessary for states to adhere to international legal conventions. The deterrent view of justice concerns not only the idea that punishment is deserved by perpetrators, but also that a convicted perpetrator should be helped to be deterred from committing another crime through fear of punishment. It is also underlined that existing and potential criminals should be deterred from continuing or initiating crimes in order to avoid punishment.

Finally, the understanding of restorative justice differs from retributive or deterrent models by accepting that punishment alone is insufficient. Punishing offenders is necessary, but processes should be facilitated in a way that enables perpetrators and victims to rebuild their relationships; for example, ensuring that perpetrators pay compensation to victims may contribute to repairing fragmented relationships.[35]

The realization of all three stages may not fully meet the justice expectations of perpetrators and victims, the government, and public opinion. Even if the full expectations of all these parties cannot be met at the peace stage, it must be remembered that concessions are necessary in such difficult processes, and the obligation to act with this awareness together with a ceasefire must be accepted from the beginning.

---

[34] Tim Murithi, *The Ethics of Peacebuilding*, (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009), 30-31, https://doi.org/10.1515/9780748630493.

[35] Phil Clark, *The Gacaca Courts: Post-Genocide Justice and Reconciliation in Rwanda: Justice Without Lawyers*, (New York: Cambridge University Press, 2010), 38, https://doi.org/10.1017/CBO9780511761584.

On the other hand, justice methods can also be evaluated under two broad categories: formal and negotiated. In the formal interpretation, post-conflict institutions reach justice through predetermined laws and procedures. In the negotiated interpretation, institutions obtain evidence concerning mass crimes predominantly through social discussions. The role of society in these discussions is very important. These two methods of justice do not exclude one another. In theory, an institution can rely on very broad legal legislation that allows substantial social negotiation within these formal boundaries. At the theoretical level, formal and negotiated methods can also lead to a combination of retributive, deterrent, and restorative outcomes.[36]

When Galtung discusses existing practices of justice, he states that, within the mission assigned to it by law, justice is an area in which only the rightful and wrongful parties are determined. He puts forward the idea that these processes of determination are based on legal texts, but that these texts alone are not sufficient to secure justice. According to Galtung, who argues that justice cannot be built solely on determining the rightful party, the demands of all parties must be evaluated in resolving problems in order for justice to be secured. Reference is also made to the necessity for the parties to meet at least on common ground. He adds that caution is also needed regarding all legal proceedings ending absolutely in victory for one party. For the moment described as victory for one party points to defeat for the other. In this situation, justice will take on a quality that increases the opposing side's feeling of hatred, in addition to the mere impulse to determine who is right and who is wrong.

Galtung proposes the "transcend" method in order to overcome the apparent opposition between justice and reconciliation in securing peace. While the transcend method does not regard justice as a necessary argument for ensuring coexistence, it focuses directly on solving the problem without ignoring the culture of reconciliation.[37] In Galtung, the idea of justice is built on the idea of securing social justice; that is, it is associated with a structuralist attitude.[38] According to Galtung, attention to societies' structural issues should be increased and efforts should be made in this direction. The desire to become a peaceful society should become permanent, and there should be a tendency toward strengthening it as spread throughout society as a whole.[39]

While it is emphasized that peace and justice may not always operate simultaneously and together, and that managing this dilemma is difficult, the

[36] Clark, *The Gacaca Courts*, 39.

[37] Melih Coşgun, *Adil Bir Barışın İmkânsızlığı Üzerine: Johan Galtung vs Chantal Mouffe*, (Çizgi Kitabevi, 2022), 170.

[38] Coşgun, *On the Impossibility of a Just Peace*, 173.

[39] Johan Galtung and S. P. Udayakumar, *More Than a Curriculum: Education for Peace and Development*, (Charlotte: Information Age Publishing, 2013), 3.

distinctions between "just peace" and "just war" are also included in the discussions. That is, does the idea of pursuing a just peace now also legitimize (just) wars? In this respect, different theoretical discussions are conducted through perspectives such as "winners will see a just war, losers will see an unjust war, victors will see a just peace, and losers will see an unjust peace."[40]

6. Peacebuilding

In addition to inferences about whether peace and justice can be achieved at the same time, we witness that a significant portion of peace agreements made in the recent past have not been able to end wars. When a ceasefire is achieved in wars within any country or between states, the conditions imposed by the victorious side allow for a ceasefire also called "negative peace." Yet lasting and just peace occurs only when an agreement is formed with provisions to which all parties can truly consent. A conflict or war ends when the strong side understands that it cannot obtain additional gains from continuing the war and the weak side understands that it can no longer endure; thus a ceasefire is achieved.

The "ripe moment" focuses on the perception of a Mutually Hurting Stalemate (MHS), best associated with a catastrophe that has occurred or has recently been prevented. This concept is based on the idea that when the parties find themselves locked in a conflict in which they cannot achieve victory, they understand that this stalemate is painful for both of them, although not equally or for the same reasons. At this stage, the parties seek an alternative policy or a way out. This catastrophe appears as a deadline or lesson indicating that, if something is not done, the pain may increase sharply. Using different analogies, Zartman calls the stalemate a flat and endless Plateau, and the catastrophe the Precipice, the point at which things suddenly and predictably become worse.[41]

Some peace agreements may be considered a maneuver by parties that are merely waiting for the right time and are eager for war in order to gain time. After wars, especially when the victorious party does not show a genuine will for peace, agreements imposing very harsh conditions come onto the agenda, and the defeated side is forced to sign them. Over time, the side on which harsh conditions are imposed rebels against them, and a new war occurs. Lasting peace can occur only through a genuine demand for peace by all parties involved in the war.

After the Cold War, peacebuilding interventions were implemented, new theories concerning conflict transformation and prevention were used, and the logic of conflict

[40] Michael von der Schulenburg, *On Building Peace: Rescuing the Nation-State and Saving the United Nations*, (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2017), 49, https://doi.org/10.1515/9789048534906.

[41] I. William Zartman, "The Timing of Peace Initiatives: Hurting Stalemates and Ripe Moments", *The Global Review of Ethnopolitics* 1, no. 1 (September 2001), 8, https://doi.org/10.1080/14718800108405087.

management was radically expanded. An ambition to create liberal peace and a state was put forward without the consent of peoples, factions, and even elites in conflict regions. Many developments experienced here perhaps should have been seen as part of counterinsurgency measures at the global level. The problem is that such "integrated" approaches, while trying to establish order, threaten or destabilize local and international power structures, challenge national sovereignty, push the capacity of the international community to its limits, test its determination, and reveal hegemonic interests. For this reason, in some approaches, the normative claims of peacebuilding are opposed precisely from this angle on historical, ideological, and cultural grounds.[42]

The aims and tasks of peacebuilding can be understood in different ways. Peacebuilding can be considered in terms of its positive and negative tasks. In this respect, post-conflict peacebuilding consists of negative tasks that prevent a return to open violence and positive tasks that assist national healing and accelerate the ultimate elimination of the underlying causes of violent internal conflict. Peacebuilding is understood as aiming first to establish and maintain negative peace through the negotiation of political trade-offs or the implementation of mutual ceasefire, and then to build long-term positive peace through reconstruction, institution-building, justice, and reconciliation.[43]

In the context of theoretical gains, the peacebuilding targeted by peace approaches can be identified with building structural and cultural peace or transformation. It is especially emphasized that, for this result, there is a need for the ability to identify structural conflicts that cannot be voiced throughout society. Rather than trying to solve all of them, becoming aware of them is seen as a very important step toward positive transformation. This also means identifying groups that are too close to be comfortable with one another or too distant to interact symbiotically (horizontal structural violence), as well as exploitation, oppression, and othering (vertical structural violence). In this respect, it is considered important to aim to make the vertical more horizontal and the horizontal more optimal.[44]

One of the main debates in post-conflict societies concerns which of the preferences between "confrontation, revenge" and "forgetting" can bring about a more peaceful environment. Practices such as confrontation and punishment, seen as conditions for securing justice, may not always contribute to peace. It is also observed

[42] Oliver P. Richmond, "Peace During and After the Age of Intervention", *International Peacekeeping* 21, no. 4 (2014), 510-511, https://doi.org/10.1080/13533312.2014.950887.

[43] Jacob Bercovitch and Richard Jackson, *Yirmi Birinci Yüzyılda Çatışma Çözümü: İlkeler, Yöntemler ve Yaklaşımlar*, translated by Hayrettin Özler, (Ankara: Adres Yayınları, 2020), 310. Original work published in 2009.

[44] Galtung, *Peace by Peaceful Means*…, 271.

here that those who did not actively participate in the war may experience increases in the feelings of inflicting severe pain, causing harm, and taking revenge under the influence of the conflicts experienced. It is also argued that punishment backfires and generally increases aggressive behavior; in other words, that the benefits of using the catharsis technique to prevent human violence have been exaggerated.[45]

Three components of peace studies are emphasized. First, the study of the conditions of peace by peaceful means; second, the study of the conditions of peace from a global perspective; and third, the study of the conditions of peace with a holistic approach. Although Galtung accepts that all three definitions are problematic, he states that the word "global" was added to eliminate any prejudice that any country, civilization, or region should have a kind of monopoly over how peace is conceptualized and rendered dysfunctional. The word "holistic" performs the same function in the intellectual field: it is especially emphasized that no discipline has a monopoly over conceptualizing or discovering peace. In Galtung's thought, all these boundaries should be dismantled; the approach should be not only international but also transnational, not only interdisciplinary but also transdisciplinary. According to him, the approach should be global and holistic.[46]

Politically, it is important to present the problem of violence fundamentally through "a general reluctance to treat violence as a phenomenon in its own right." It is stated that violence is nothing more than the most conspicuous manifestation of power. C. Wright Mills says that "all politics is a struggle for power; the ultimate form of power is violence." In his definition of the state, Max Weber describes it as "the domination of human beings over human beings through the means of legitimate, that is, allegedly legitimate, violence." In other words, political power stands before us as the organized form of violence. Therefore, peacebuilding can be achieved after violence is correctly defined and prevented, through an opposition to violence "without buts," no matter who it comes from.[47]

Galtung states that, from a humanitarian perspective, although it is better for the majority to be right than for the slogan "might is always right" to prevail, both slogans are ultimately and mostly the same.[48] It is thought that the practice of democracy does not in some way produce a peaceful environment in practical life and that violence continues. In the post-Second World War period, while numerous studies were conducted on how to control aggression—such as arms control and disarmament

[45] Archer and Gartner, "Peacetime Casualties", 250.

[46] Galtung and Udayakumar, *More Than a Curriculum*, 148.

[47] Hannah Arendt, *Şiddet Üzerine*, translated by Bülent Peker, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016), 45-46. Original work published in 1970.

[48] Johan Galtung, *Strukturelle Gewalt: Beiträge zur Friedens- und Konfliktforschung*, translated by Hedda Wagner, (Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, 1975), 109.

efforts—relatively little research was conducted on the root problem of aggression.[49] According to Galtung, for the starting point in peace studies, it is important to clarify violence or pain with the following questions: "What is the cause of violence? What are the effects of violence? Furthermore, what is the cause of peace? What is the effect of peace?"[50] In this respect, it is emphasized that, far beyond victory or defeat, those killed and wounded, losses, and material damage, a separate and distinct theory is needed concerning the consequences of violence in general and war in particular.[51]

Galtung compares recognizing the culture of other societies on the path toward creating a peaceful world to learning a foreign language. In his writings, he underlines that just as we learn a foreign language "as it is," when learning other cultures it is necessary to learn the main culture that exists "as it is." Rather than the form we see from our own subjective window, it is emphasized that, whoever's culture is in question, it must be learned "as they show it." Here, it is stressed that whoever teaches us a foreign language "with its accent," foreign cultures should be learned with the same transparency, and in this way the process of recognition takes place and the alienation that sows the seeds of war can be eliminated. While adding that the same is true for religions, Galtung conveys that the aim should be not to find and state what is good or bad, but rather to try to understand and open the way for multiculturalism. The basic issue concerns whether one truly understands or not. If the best way to learn a foreign language is to speak and communicate, then contact with other cultures,[52] trying to understand others, accepting them as they are, and not displaying reflexes of transformation are accepted as an effective beginning for the construction of a peaceful atmosphere.

At this stage, it is emphasized that governments also lack sufficient knowledge and experiential equipment concerning how violence should be addressed while peace efforts are pursued in conflict zones. Despite everything, compared with anarchy in a state, the victory of insurgents, or repression, these violations by democracies are lesser evils; nevertheless, they are still evils and should be kept to a minimum. Because every form of violence applied to bring violence under control within a country causes new impasses, and the spiral continues in this way. In this respect, it is essential that official authorities also benefit from the methods of peace studies and the literature on conflict management.[53]

---

[49] Johan Galtung, "A Structural Theory of Aggression", *Journal of Peace Research* 1, no. 2 (1964), 95, https://doi.org/10.1177/002234336400100203.

[50] Galtung, *Peace by Peaceful Means*…, 30.

[51] Galtung, "Nonviolence and Deep Culture…", 33.

[52] Johan Galtung, "A Multicultural Global Culture: Not a Question of When, But How: Some Roads to Cultural Integration for Peace", *University of Hawai'i Press* 22, no. 1 (Winter 1999), 110-111.

[53] Oberschall, "How Democracies Fight Insurgents and Terrorists", 109-110.

7. Conclusion

Although it is known that wars have occurred in every period, we continue to live in an era in which the effect of the stage reached in human development on bringing global violence under control is limited. While human beings have made great progress for centuries in many areas such as technology and industry, they have also not stopped killing one another. As in the past, thinkers today continue to ponder the causes of wars and try to develop solutions for peace.

The resolution of wars or violent conflicts is essentially the name of the process that seeks agreement in conflict. It aims to repair relations between parties that have in some way entered into conflict in a conflictual environment. This process should be described in a way that is not "judgmental." It is important that concern and respect be shown equally to the parties. In the stage of solving common problems, the aim is to reach outcomes in which everyone's needs are met rather than one side gaining superiority over the other. It is a process in which there are no winners or losers—at least theoretically. As a result, the value of cooperation rather than one side dominating the other is foregrounded here. In this direction, in a peace process that can be managed sensitively, harmony between justice and peace can find a broader ground without any party to the conflict needing to seek superiority, and the possibility of lasting peace can be obtained.[54]

Stubbornness between the parties and feelings of revenge for past experiences may prevent problems from being truly resolved. Remembering the need for peace only in environments of conflict and war, negligence in developing peaceful behaviors that must spread to the base of society, and similar factors also appear as elements that produce the peace and justice dilemma. Galtung, who approaches today's text-based understanding of justice critically in this context, emphasizes that this kind of thinking about justice cannot be used as a tool for resolving conflicts. An understanding aimed at making people pay for what happened in the past is not preferred here. For this reason, Galtung regards even the near coexistence of peace and justice as almost impossible. Therefore, instead of a just peace, Galtung draws inferences about how the duration of peace can be extended. It is also stated by Galtung that justice, which he tries to detach from a purely legal foundation, is not fully possible either.[55]

Bringing violence in our world under control will be possible only by devoting more energy to peace efforts, by seeing conflict as a natural process while also developing the peace literature, by foregrounding dialogue and negotiation methods, by not being

[54] Diana Francis, *From Pacification to Peacebuilding: A Call to Global Transformation*, (London: Pluto Press, 2010), 11.

[55] Coşgun, *Adil Bir Barışın İmkânsızlığı Üzerine*, 168-169.

content with achieving a ceasefire but prioritizing lasting and positive peace, and by being able to manage the harmony—or disharmony—between justice and peace at a peaceful level.

Bibliography

Archer, Dane, and Rosemary Gartner. "Peacetime Casualties: The Effects of Wars on the Violent Behavior of Noncombatants." *Cogito*, no. 6-7 (Winter-Spring 1996). Original DOI: https://doi.org/10.2307/2094796. [Scholar]

Arendt, Hannah. *On Violence*. Translated by Bülent Peker. Istanbul: İletişim Yayınları, 2016. First published 1970. [Scholar]

Bercovitch, Jacob, and Richard Jackson. *Conflict Resolution in the Twenty-first Century: Principles, Methods, and Approaches*. Translated by Hayrettin Özler. Ankara: Adres Yayınları, 2020. First published 2009. Original DOI: https://doi.org/10.3998/mpub.106467. [Scholar]

Clark, Phil. *The Gacaca Courts, Post-Genocide Justice and Reconciliation in Rwanda: Justice Without Lawyers*. New York: Cambridge University Press, 2010. https://doi.org/10.1017/CBO9780511761584. [Scholar]

Coady, C. A. J. "The Morality of Terror." *Cogito*, no. 6-7 (Winter-Spring 1996). Original DOI: https://doi.org/10.1017/S0031819100068182. [Scholar]

Coşgun, Melih. *On the Impossibility of a Just Peace: Johan Galtung vs Chantal Mouffe*. Çizgi Kitabevi, 2022. [Scholar]

Czempiel, Ernst-Otto. "Recht und Friede: Ein Beitrag zur Diskussion zwischen Völkerrecht und Friedensforschung." *Die Friedens-Warte* 58, no. 1/2 (1975). [Scholar]

Duri, Fidelis Peter Thomas, Ngonidzashe Marongwe, and Munyaradzi Mawere. "The Prospects of Reconciliation, Healing, Justice and Peace in 21st Century Africa: Concluding Remarks." In *Violence, Peace and Everyday Modes of Justice and Healing in Post-Colonial Africa*, edited by Fidelis Peter Thomas Duri, Ngonidzashe Marongwe, and Munyaradzi Mawere. Cameroon: Langaa RPCIG, 2019. [Scholar]

Francis, Diana. *From Pacification to Peacebuilding: A Call to Global Transformation*. London: Pluto Press, 2010. [Scholar]

Galtung, Johan. "A Multicultural Global Culture: Not a Question of When, But How: Some Roads to Cultural Integration for Peace." *University of Hawai'i Press* 22, no. 1 (Winter 1999). [Scholar]

Galtung, Johan. "A Structural Theory of Aggression." *Journal of Peace Research* 1, no. 2 (1964). https://doi.org/10.1177/002234336400100203. [Scholar]

Galtung, Johan. "Nonviolence and Deep Culture: Some Hidden Obstacles." *Peace Research: The Canadian Journal of Peace and Conflict Studies* 27, no. 3 (1995). [Scholar]

Galtung, Johan. *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. London: SAGE Publications, 1996. https://doi.org/10.4135/9781446221631. [Scholar]

Galtung, Johan. *Strukturelle Gewalt: Beiträge zur Friedens- und Konfliktforschung*. Translated by Hedda Wagner. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, 1975. [Scholar]

Galtung, Johan, and S. P. Udayakumar. *More Than a Curriculum: Education for Peace and Development*. Charlotte: Information Age Publishing, 2013. [Scholar]

Held, Virginia. *How Terrorism Is Wrong: Morality and Political Violence*. New York: Oxford University Press, 2008. https://doi.org/10.1093/oso/9780195329599.001.0001. [Scholar]

Hicks, Donna. "Dignity Dialogues: An Educational Approach to Healing and Reconciling Relationships in Conflict." In *Peacebuilding Through Dialogue: Education, Human Transformation, and Conflict Resolution*, edited by Peter N. Stearns. Fairfax, VA: George Mason University Press, 2018. [Scholar]

Kant, Immanuel. *Perpetual Peace: A Philosophical Sketch*. Translated by Celal Yeşilçayır. Ankara: Fol Kitap, 2020. [Scholar]

Murithi, Tim. *The Ethics of Peacebuilding*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009. https://doi.org/10.1515/9780748630493. [Scholar]

Moses, Rafael. "Where Does Violence Begin?" *Cogito*, no. 6-7 (Winter-Spring 1996). [Scholar]

Nardin, Terry. "International Political Theory and the Question of Justice." *International Affairs* 82 (2006). https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2006.00544.x. [Scholar]

Nardin, Terry. "Philosophy and International Violence." *The American Political Science Review* 70, no. 3 (September 1976). https://doi.org/10.2307/1959878. [Scholar]

Oberschall, Anthony. "How Democracies Fight Insurgents and Terrorists." *Dynamics of Asymmetric Conflict* 1, no. 2 (July 2008). https://doi.org/10.1080/17467580802578147. [Scholar]

Powell, Jonathan. *Talking to Terrorists*. Translated by Nuray Önoğlu. Istanbul: Aykırı Yayıncılık, 2016. First published 2014. [Scholar]

Richmond, Oliver P. "Peace During and After the Age of Intervention." *International Peacekeeping* 21, no. 4 (2014). https://doi.org/10.1080/13533312.2014.950887. [Scholar]

Roht-Arriaza, Naomi. "Justice and Reconciliation after Conflict: The Case of Sierra Leone." In *Human Rights and Conflict Resolution in Context: Colombia, Sierra Leone, and Northern Ireland*, edited by Eileen F. Babbitt and Ellen L. Lutz. New York: Syracuse University Press, 2009. [Scholar]

Stout, Chris E., and Grace Wang. "Conclusion." In *Terrorism, Political Violence, and Extremism: New Psychology to Understand, Face, and Defuse the Threat*, edited by Chris E. Stout. California: ABC-CLIO, 2017. [Scholar]

Thomas, Ward. *The New Dogs of War: Nonstate Actor Violence in International Politics*. Ithaca-London: Cornell University Press, 2021. https://doi.org/10.7591/cornell/9781501758898.001.0001. [Scholar]

Schulenburg, Michael von der. *On Building Peace: Rescuing the Nation-State and Saving the United Nations*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2017. https://doi.org/10.1515/9789048534906. [Scholar]

Wittmann, Anna M. *Talking Conflict: The Loaded Language of Genocide, Political Violence, Terrorism, and Warfare*. California: ABC-CLIO, 2016. [Scholar]

Zartman, I. William. "Conflict and Order: Justice in Negotiation." *International Political Science Review* 18, no. 2 (April 1997). https://doi.org/10.1177/019251297018002001. [Scholar]

Zartman, I. William. "Negotiation Pedagogy: International Relations." *International Negotiation* 15 (2010). https://doi.org/10.1163/157180610X506965. [Scholar]

Zartman, I. William. "The Timing of Peace Initiatives: Hurting Stalemates and Ripe Moments." *The Global Review of Ethnopolitics* 1, no. 1 (September 2001). https://doi.org/10.1080/14718800108405087. [Scholar]

 DOI: 10.5281/zenodo.20287178

Savaştan Barışa [1]

Hakan Çalışır *

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz: Çatışma, şiddet içermediği müddetçe doğal görülmekte, hayatın olağan akışı içerisinde şiddet içermeyen çatışmalar ve uyuşmazlıklar gelişmeyi dahi teşvik edebilmektedir. Anlaşmazlıkların şiddete evirilmesi ve sorunların çözümünün şiddet sayesinde gerçekleşebileceği anlayışının ortaya çıkması bambaşka bir safhaya geçildiği anlamına gelmektedir. Özellikle organize şiddetin devlet içinde veya devletlerarasında meydana gelmesi yok edici ve öldürücü etkiler doğurmaktadır. Bu çalışmada, savaşların –anlaşılır ve doğal olmamakla birlikte- hep var olduğu, fakat son yıllar içerisinde formunun büyük oranda değiştiği gösterilmiştir. Dolayısıyla devlet dışı aktörler veya terörizmin etkinliğinin artması hükümetler nezdinde de yeni tedbirlerin alınmasını gerektirdi, resmi önlemler bu bağlamda çeşitlendirildi. Zaman zaman anormal önlem ve tepkiler şiddet sarmalını büyüttü. Çalışma içerisinde çatışmanın tarafları için müzakerenin gerekliliği ortaya konuldu, haklı-haksız ayrımının ötesinde taviz verme ve asgari koşullarda ortak noktalarda buluşmanın önemi barışçıl bir atmosfer için gerekçelendirildi. Öyle ki barış inşası sürecinde cezalandırmanın, affetmenin veya unutmanın adalet ile ilişkisi tartışmaya açıldı. Bunun barış süreçlerine etkisi ortaya konuldu. Çatışma süreçlerinde barış aşamasına geçildiğinde mümkün olan resmi ve resmi olmayan tüm dinamiklerin çatışmasızlıkta inisiyatif almalarının önemi açığa çıkarıldı.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Barış İnşası, Çatışma, Adalet.

1. Giriş

Sadece insanlar açlıktan ölürken veya tedavi edilebilir hastalıklarla amansızca boğuşurken hiçbir şey yapmamak "insanlık dışı" görülmemeli; aynı zamanda insanların insan olarak belirli refah seviyelerine ulaşılmasına kayıtsız kalınmasının da onlara saygı duyulmadığı anlamına geleceği akılda tutulmalıdır.[2]Tüm bu olumsuz durumlara maruz kalınmasında şiddetli çatışmaların ve sonuçlarının etkisi ekseriyetle görülür. Bu düşünce çerçevesinde şiddetli çatışmaları ve barış süreçlerini anlamak, dünyanın bu

[1] Hakan Çalışır'ın gazete makalelerinden ve "Barış Yaklaşımları Üzerinden Afrika ve Avrupa'daki Çatışma Örneklerinin Karşılaştırmalı İncelenmesi: İspanya Bask-Kuzey İrlanda-Ruanda-Somali" başlıklı doktora tezinden faydalanılmıştır.

* Doktora Adayı., Bağımsız Araştırmacı,
ORCID: 0000-0002-8533-1508, E-mail: hakancalisir@yahoo.com,

[2] Terry Nardin, "International Political Theory and the Question of Justice", *International Affairs* 82 (2006), 462, https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2006.00544.x.

Alıntı | Citation
Çalışır, Hakan. "From War to Peace." *Journal of International Peace Studies*, no. 1 (2024): e0104. https://doi.org/10.5281/zenodo.20287178

Licence | Lisans: CC BY-NC-ND 4.0

doğrultudaki sorunlarına duyarlı olmak gezegenimizin öncelikli meselelerinden olmalıdır.

Şiddet gündelik olayların bir meselesi görünümündedir. Bu haliyle felsefenin daha kalıcı ilgi alanları karşısında marjinaldir ve filozofların ona olan ilgisi anlaşılır şekilde geçicidir. Oysa şiddetin "değersiz" olduğunu düşünmeksizin uluslararası politika anlayışında etkin bir rol oynaması dolayısıyla geniş çapta dikkate alınması gerekir.[3]Şiddetin kanıksanmışlığına fazlaca katkı sunan mesele ise formel düzeyde savaşma anlayışı olarak yüzeydedir. Öyle ki başka şartlar altında kabul edilmesi asla mümkün olmayan bir davranışın hoşgörü ile karşılandığı en çarpıcı örnek bir insanın "asker" kimliği altında bir başka insanı öldürebilmesidir.[4]

Barış, her türlü şiddetin yokluğu veya azaltılmasıdır. Buradaki tanımlama şiddet odaklıdır. Barış, şiddet içermez ve yaratıcı şekilde çatışmanın dönüşümü ile gerçekleşir. Bu tanım ise çatışma odaklıdır.[5]Şiddetsizliğin barış çalışmalarının önemli bir parçasının olmasının yanı sıra daha az şiddet içeren ve ortak söylem olarak da bunun siyaset biliminin de bir parçası olması gerektiğini düşünen fikirler literatürde yer almaktadır.[6]

Geçmişte ve günümüzde güvenlik kaygılarının sürekli şiddetli çatışmaları meydana getirdiğine şahit oluyoruz. Devletler de insanlar gibi benzeri sebeplerden tehditler algılar ve kendince ihtiyaç gördüğünde şiddet uygular. Devletler diğer devletlerin iddialı gözükmesinden ve tehdit potansiyeli taşımasından endişe ederler. Bunlar çatışma sebeplerini oluşturan önemli unsurlardan sayılmaktadır.

Devletlerin doğrudan ya da uluslararası kurum ve rejimler aracılığıyla birbirleri ile kurdukları ticari ve siyasi ilişkilerin karşılıklı bağımlılık oluşturarak "anarşik" ortamdaki güvenlik kaygılarını bastıracağı anlatıları ortaya konulmaktadır. Bu bakış açılarının barış arayışları adına ortaya çıktıkları varsayılabilir. Ayrıca devletlerin birbirleriyle savaşları insan doğası üzerinden yapılan yorumlarla da anlaşılmaya çalışılmaktadır.

"İnsan özünde iyidir ya da kötüdür" tartışması esasında bir kısır döngüyü andırır. Fakat ülkelerin birbirleriyle olan ilişkileri ekseriyetle insanlar arasındaki ilişkilere de benzer. Bir devletin dış politikası gerekli diplomatik süzgeçlerden geçirilerek belirlense bile yine de normal bir bireyin davranışını bize anımsatır. Geçmişten bugüne ülkeler açısından zengin fakir ya da güçlü güçsüz ayrımları olagelmiştir. Gelir seviyesi düşük olanın zenginlik arayışı, güçsüzün güçlü olma isteği çatışma potansiyelini açığa

[3] Terry Nardin, "Philosophy and International Violence", *The American Political Science Review* 70, no. 3 (Eylül 1976), 952, https://doi.org/10.2307/1959878.

[4] Rafael Moses, "Şiddet Nerede Başlıyor?", *Cogito*, no. 6-7 (Kış-Bahar 1996), 24.

[5] Johan Galtung, *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*, (London: SAGE Publications, 1996), 9, https://doi.org/10.4135/9781446221631.

[6] Johan Galtung, "Nonviolence and Deep Culture: Some Hidden Obstacles", *Peace Research, The Canadian Journal of Peace and Conflict Studies* 27, no. 3 (1995), 34.

çıkarmıştır. Söz konusu ayrıştırma merkez çevre ülkeler şeklinde kategorizasyonu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler nitelemesi de bu doğrultuda yapılmaktadır. Gelişmekte olan "çevre" bir ülkenin uluslararası "çatışma denklemi"nde sahneye çıkarak küresel arenada yer edinmesi metodolojik olarak konjonktürü doğru okumasına, gerekli hamleleri lüzumu ölçüsünde hayata geçirmesine bağlıdır. Devri domine eden hegemonik güçlerle ilişkileri bir dengede tutarak sıcak çatışma ortamından büyük oranda kaçınabilmesine bağlıdır. Çünkü lüzumsuz irili ufaklı her çatışma ülkelere sadece güç kaybettirir. Dış politika stratejisi belirlenirken yapılan muhtemel zamanlama hataları ülkelerin geleceğine de kalıcı zararlar verebilir.

Kant'a göre insanların arasındaki barış durumu, doğal bir durum değildir. Her zaman bir düşmanlık salgını olmasa da sürekli bir tehdit durumu ortada bulunmaktadır. Düşmanlık yapılmaması durumu henüz garanti altına alınmış bir durum olmadığından, barışın inşa edilmesi gerekmektedir. Bu güvenli durumu komşulardan biri diğerine sağlamadığı sürece (ki bu durum ancak hukuk düzeni içinde gerçekleşebilir) herkes birbirine düşmanca muamelede bulunabilir ve ötekini de buna mecbur kılabilir.[7]

2. Devletlerin Savaşı

Devletler birçok sebepten savaşır. Fakat savaşları doğuran etkenler temelde asırlardır aynı kalmıştır. Çatışma, şiddet içersin ya da içermesin temelde belirli hedefler doğrultusunda yaşanan rekabet ve çıkar uyuşmazlığının sonucunda meydana gelir. Bu anlaşmazlıklar savaşın yaşandığı bir mecraya dönüşüp ölümcül sonuçlar doğurabileceği gibi müzakerelerle de kontrol altına alınabilir.

Devletlerarasında hiyerarşinin olmadığı ve dolayısıyla doğal olarak anarşinin mevcut olduğu üzerine kuramsal tezler üretilmiştir. "Engel olunamaz" bir sonuç olarak anarşik yapı ortaya konulsa da ulusu önceleme, milliyetçilik, devleti yüceltme gibi unsurlarla da çatışma tohumları sürekli beslenmeye devam edilmekte, anarşik ortam daha da perçinlenmektedir. Liberalizm potasında ihdası sağlanan küreselleşmenin iddiasında olduğu üzere devleti küçültme gerçekleştirilememekte, aksine içe dönüklük, ulus kimliğini öne çıkartma, ulusal egemenlik daha fazla pompalanarak şiddetli davranışların ortaya çıkmasına imkân hazırlanmaktadır.

Uluslararası sistemde Weber'den iktibasla devlete has "meşru şiddet" tekelini elinde bulunduran ve aynı zamanda tüm uluslararası aktörlerin itibar ettiği bir üst yapının yokluğu her devleti kendi başının çaresine bakmaya zorlamaktadır. Bu kaosu ya da literatürde geçtiği üzere "anarşik yapı"yı kontrol altına alma sorumluluğu tarihten bugüne ya hegemon devletlere ve imparatorluklara ya da son yüzyılda da kısmen etkili olduğu üzere uluslararası kurumlara tevdi edilmiştir. Fakat dün olduğu gibi bugün de küresel kaotik yapı hiç bir güç tarafından tam anlamıyla kontrol altına

[7] Immanuel Kant, *Ebedi Barış Üzerine Felsefi Bir Tasarı*, çev. Celal Yeşilçayır, (Ankara: Fol Kitap, 2020), 39.

alınamamıştır. Öyle ki bu amaca matuf "dünya hükümeti" formülleri dahi dillendirilmiştir.

Devletler uluslararası sistemde kendilerini yalnız hissetmekte, hiyerarşik düzenin yokluğunda diğer devletlerin hareketlerinden emin olamadıklarından kendi vatandaşlarının güvenliğini sağlama sorumluluğu ile agresif davranışlar sergileyebilmektedirler. Ulusal aktörler, varlıklarını idame ettirebilmek ve sınır güvenliklerini sağlamak için bazen bencilce hareketler yapabilmektedirler. Kimsenin kimseye güvenmediği bir ortamda rasyonel davranmak zorunda kalan devletler her ihtimale karşı kendilerini sürekli hazır tutmak istemektedirler. Makyavelist zihniyet ve Hobbesçu "insan insanın kurdudur" felsefesi insani ve kültürel değerleri pragmatizm potasında eritmektedir. Realpolitik insiyakı, dünyamızı 'haklının güçlü olduğu değil güçlünün haklı olduğu' bir ortama çevirmeye zorlamaktadır. Moralpolitiğin bir köşeye atıldığı, zenginlik ve güç peşinde koşmanın görev addedildiği gezegenimizde devletler milliyetçilik zırhını da kuşanıp savaşa girmekten adeta zevk alır hale gelmektedirler.[8]

Her devlet kendi vatandaşının refah içerisinde yaşayabilmesi ve mutluluğu için "öteki"ler üretmekte, kendi vatandaşlarını koruma ve kollama refleksi hükümetler nezdinde aşkın şekilde içselleştirilmektedir. Bu sebeple, kendi vatandaşına güvenlik riski oluşturacağı gerekçesiyle sınır kapılarında ölüme terk edilen on binlerce mülteci görmezden gelinmektedir. Devletler kendi güvenliklerini üstel hedef belirleyip, beklentilerini en kötü senaryoya göre tasarladıklarından silahlanma yarışları da aralıksız sürdürülmektedir. Bu tehdit algısı çatışma potansiyelini sürekli tetikler hale gelmektedir.

Savaş, taraflar arasında bir hedef uğruna uygulanan şiddetin adıdır. O hedef gerçek veyahut üretilmiş ihtiyaçlardır. Esasında insanların olduğu gibi devletlerin de temel ihtiyaçları sınırlıdır. Barınma gereksiniminin de içinde olduğu güvenlik ve beslenme temel ihtiyaçların başında gelir. Bugün bu ihtiyaçların yerini kazanma hırsı ve zenginlik arayışı almış, suni şekilde sınırsız ihtiyaçlar üretilmiştir. Gıda gereksiniminin insanın en temel ihtiyacı olduğu unutulmuş, doyumsuz kazanma hırsı ve sermaye birikimi iştahı her şeyin önüne geçmiştir. Güvenlik talebi bile zaman zaman devletlerin zenginleşme arzularını yumuşatmaya yönelik algı manipülasyonuna dönüşebilmektedir.

Tarih, savaşan iki tarafa aynı anda silah satan büyük devletlerin hikâyeleri ile doludur. Avrupa'da ateşli silahların yaygınlaşması zenginleşmenin yolunu açan coğrafi keşifleri doğurdu. Coğrafi keşifler, demiryollarının yapılması ve sömürgeleştirmeler savaşları besledi. Savaşlar silah yapımı olarak teknolojik gelişmeleri tetiklediği gibi daha

[8] Politik aktörler ve karar alıcılar tarafından savaşlara hızlı ve kolay karar verilebilen bir dönemde yaşanırken milletlere ödetilen bedel asırlar öncesine göre daha fazla istatistiklere hapsedilebilmektedir. Haberleşme ve kitle iletişim araçlarındaki gelişme her geçen gün daha fazla artarken ironik şekilde kanıksama ve kabullenme sayesinde ölümler, insan kayıpları, göçler vb. çatışmaların gerçek sonuçları sadece rakamlardan ibaret hale gelebilmektedir.

büyük yıkımlı savaşlara neden oldu. Böylelikle silah ticareti arttı, savaşın yıkımı yeni talep ekonomisini meydana getirdi. Teknoloji kapitalizmin verimliliğini artırdı, fakat sömürüyü de ortadan kaldırmadı. Dünyanın küçük bir köy haline gelmesi daha barışçıl bir yüzyıl meydana getirmedi, aksine savaşın bilançosunu artırdı.

'Modern devlet sermaye ihtiyaçları doğrultusunda politika belirler' şeklindeki Marksist iddia büyük oranda tuttu. Devletlerin etik değerleri politik kaygılara mağlup oldu. Bugün güvensizliğin doğurduğu unsurlar kazanç hırsıyla perçinlenmiştir. Devletlerin kazanma hırsı öyle bir boyuttadır ki barıştan söz ettiklerinde bile dış politika stratejisini süslü cümlelerle gölgeledikleri düşünülür. Yeryüzündeki kaynakların sınırlı olduğu inancı devletleri agresif şekilde silahlanmaya sevk eder. Kaynakların sınırlı olması sıfır toplamlı ülkeler arası ilişkilerin olduğu bir dünyayı tanımlar. Teknolojik gelişmeler sınırlı kaynakları belirli ölçüde verimlilikle artırabilse de bu durum çatışma potansiyelini azaltmaz, aksine devletlerin zenginlik iştahını göreceli küçük devletlere yönlendirir, böylece sömürü devam eder. Bu sebeplerden de savaşlar aralıksız sürer. Savaşları ve şiddetli çatışmaları dizginleyecek temel unsur ise taraflar arasındaki gerçekleşmesi muhtemel müzakereler olmaktadır.

Uluslararası ilişkiler metinlerinin ekseriyetle müzakere unsurunu atladığı belirtilmektedir. Bu çalışmalarda savaş açıklamalarına odaklanılır. Müzakere bir şey elde etmek için bir şey vermektir. Müzakerelerde biri "kazanır", diğeri de bir şeyler kazandığında, iki taraf arasındaki denge müzakerelerle çözülür. Böylece müzakere becerilerinin aktarımı, en iyi uygulamalardan bulguların kavramlara ve düzenli etkilere dönüştürülmesiyle tümevarımsal olarak başlar ve daha sonra bu kavramları diğer vakalara uygulamak için tümdengelimli olarak ilerleyerek gerektiğinde revize edilir.[9]

Bir ülke içerisindeki şiddet duygusu gerekli nedenler vuku bulduğunda ortaya çıkıyor. Siyasi, sosyal ve kültürel sebepler etkin olsa da savaşları doğuran en önemli etkenlerden birisi günümüzde ekonomik gerekçelerdir. Yüzeyde farklı sebepler gözükse de insanlar ekonomik sıkıntı çektiğinde isyan ediyor; barınma, beslenme vb. ihtiyaçlarını gideremediğinde eline silahı alıyor. Fakat belirli bir standartta yaşama imkânı elde ettiklerinde mevcut düzeni içselleştirerek yaşamlarını devam ettirebiliyor. Bunun en iyi örneğini vatandaşlarının kökeni itibariyle en çeşitli ülkelerden birisi olan Amerika Birleşik Devletleri sunuyor. Ülkede birçok etnik unsur asırlardır birlikte yaşıyor, fakat uzun süreli yıkıcı bir kaos ve şiddetli çatışma ülke sınırları içerisinde meydana gelmiyor.[10]Modern toplumlarda insanların standartlarının belirli bir düzeyde

[9] I. William Zartman, "Negotiation Pedagogy: International Relations", *International Negotiation* 15 (2010), 230.

[10] Bunun nedenleri içerisine uzun yıllar iç savaş yaşamış –Avrupa'da yaşanan Otuz Yıl Savaşları ve Yüzyıl Savaşları gibi- bir ülke olması da eklenebilir. Tarihi geçmişinde örgütlü şiddeti yoğun bir şekilde yaşamış olmak "barış ortamı"nın bir şekilde bedeli olmuş görünüyor, satın alınan tecrübe "ülke içerisinde" sağlanan barış ortamının sebebi olarak karşımıza çıkıyor.

tutulması sağlandığında o toplumda çatışma tohumları ekseriyetle engellenmiş oluyor. Asırlardır kendi içlerinde savaşan Avrupalılar 1951 yılında dünya tarihinde ilk defa kendi iradeleri ile egemenliklerinin bir kısmını ulus üstü bir kuruma devrederek bugün AB'nin de temeli olan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kurmuştu.

3. Dünya Savaşları

Şiddetli çatışma veyahut savaşların dünyadaki algılanış biçimi, topyekûn bir kayıp olarak literatüre geçen ve ilk dünya savaşı olarak tanımlanmış savaş ile hepten değişmiştir. Daha önceki savaşlarda galip olan taraflar palyatif getirilerle tatminkar olabilmiş, bunu bir kazanç sayabilmiş ve dolayısıyla barışa yönelik kurumsal düzenlemeyi ortaya çıkaracak bir rasyonel bütünlük tesis edilememişti. Bu yöndeki çabalar kendini geçmişte gösterse de "kazananı olmayan" savaşa, yani Birinci Dünya Savaşı'na kadar pejoratif akıl uluslararası sistemi domine edebilmişti.

Milyonlarca insanın kaybedildiği savaş, rasyonel zihinlerde yeni ufuklar açmıştı. Çünkü Birinci Dünya Savaşı henüz bitmişti ki dünya ve hatta galip büyük devletler böylesine topyekûn harpten zaferle çıkan hiç kimsenin olmadığını anlamışlardı. Oysa savaş, "mutlak savaş"a dönüşemezdi ve sadece "politikanın geçici bir aracı" olarak kalmalıydı, fakat öyle olmadı.

Dünyanın bahsi geçen problemi yeni değildi ve sanılandan büyüktü. Toplumsal hayata geçtiğimiz günden bugüne insanın karnesinde kırık bir not olarak organize şiddet hep yer etmişti. Buna rağmen Birinci Dünya Savaşı yıkımının büyüklüğü pragmatik aklı devreye soktu. Devletlerin karşılıklı etkileşiminin sonucu olarak büyük bir savaşta tüm aktörlerin müteselsilen zarar göreceği anlayışı zorunlu bir sorumluluğu herkese yüklüyordu.

Birinci Dünya Savaşı sonrası "iyi niyet" temennileriyle ortaya çıkan Uluslararası İlişkiler disiplini barış için birçok farklı uluslararası organizasyonun ortaya çıkmasını da teşvik etti. Fakat her şeye rağmen sadece yirmi yıl sonra çok daha fazla insan kaybının meydana geldiği büyük yıkım olan İkinci Dünya Savaşı'nın çıkışı engellenemedi. Buna rağmen barış yolundaki kurumsal çabalar sürdürüldü.

Uluslararası toplumun bu yöndeki gayretleri geleceğe yönelik iyi niyet temennilerinin sinyallerini bir nebze olsun aralayabilse de pozitif bilimlerdeki asırlardır sağlanan büyük teknolojik ve sınai gelişme ile "insani gelişme"de elde edilen sığ ilerlemenin karşılaştırılmasındaki barışın hanesine yazılan faydanın asgari düzeyde kalması ümitlerin zedelenmesine neden olmaya devam etmektedir.

Şiddet çoğu zaman kurallara tabi insan faaliyetinin antitezi olarak düşünüldüğünden, bunun başlatılması ve yürütülmesinin yasal düzenlemeye tabi tutulabileceği fikri birçok insana kendisiyle çelişkili gelir. Ancak bu şekilde yaratılan paradoks havası, belirli askeri uygulamalar ve bunların tanımlanmasına ve düzenlenmesine yardımcı olan hukuk kurallarının odak noktasına getirilmesiyle kısmen

dağılır. O halde belirli kurallar konusunda çok az mutabakat olsa da uygulanabilirliği, geçerliliği veya etkililiği, tartışılan kuralların var olduğuna dair çok az şüphe uyandırır.

Günümüzde mevcut yasal kriterlerin, devletlerin ve diğer potansiyel savaşçıların üstlenmek isteyebilecekleri neredeyse her türlü güç kullanımını meşrulaştıracak şekilde genişletilmesi yönünde sürekli bir baskı olmaktadır. Ancak Birleşmiş Milletler tartışmalarında, diplomatik müzakerelerde ve yazışmalarda, adli işlemlerde ve hukuk biliminde devam eden hukuki süreç tam da bu sorunun üstesinden gelmek için tasarlanmıştır. Silahlı saldırının kriteri, devletlerin çok daha esnek bir ifade olan "saldırı"nın anlamını yorumlama özgürlüğünü sınırlama girişimi olarak görülmektedir. Benzer şekilde yıllar geçtikçe bu savunmayı kendini koruma, kendi kendine yardım ve zorunluluk gibi kavramların ima ettiği çok daha kapsamlı gerekçelerden ayırmak için nispeten dar bir meşru müdafaa anlayışı gelişti. Ahlaki anlaşma ve niyetlerin belirlenmesini gerektiren geleneksel haklı savaş kriterlerinin aksine, silahlı saldırıların başlatılması ve bunlara karşı meşru müdafaa eylemlerinin belirlenmesi ve üzerinde anlaşmaya varılan bir çerçevede tanımlanması daha kolay olarak görülebilir.[11]

4. Devlet dışı Aktörlerin Savaşı

Devlet dışı aktörlerin şiddeti, uluslararası politikanın artık hem daha sık görülen hem de daha kabul gören bir şiddet türü özelliği haline gelmiştir. Egemen devletlerin uyguladıkları şiddetten her zaman sorumlu tutulabileceği varsayımından hareketle onları kısıtlamaya sevk edecek baskılara tabi tutuldukları düşünülebilir. [12] Fakat devlet dışı aktörler çoğunlukla bu tür tedbirlerin kapsamı dışında kalmaktadır.[13] Bu durum uluslararası sistemin neredeyse tamamen kontrolünün dışında kalmak anlamına gelebilir. Dolayısıyla devlet dışı aktörler daha çok boyutlu, sınırsız ve özgür hareket etme imkânı elde ederler. Tam da bu açıdan tüm uluslararası aktörler, bir şekilde bu terör ve tehdit unsurlarıyla kendilerini mücadele etmek zorunda hissetmeye başlamışlardır.

Özellikle son dönemde şiddetin bu biçimine karşı uluslararası aktörler fazlaca müdahil olma eğiliminde olmakta ve arabuluculuk faaliyetleri de yürütmektedirler. Üçüncü bir tarafın müdahalesi olumlu ve yapıcı katkılar sunabilmekle birlikte bazı çatışma alanlarında durumun daha fazla uluslararasılaşması, küreselleşmesi barışçıl bir sonuç meydana getiremeyebiliyor. Bu açıdan bazı çatışma bölgelerinde lokal ve dar

[11] Nardin, "Philosophy and International Violence…", 953.

[12] Uluslararası sistemin anarşik yapısı gereği bu sınırlandırmayı belirli bir seviyede anlamak gerekir.

[13] Ward Thomas, *The New Dogs of War: Nonstate Actor Violence in International Politics*, (Ithaca-London: Cornell University Press, 2021), 106, https://doi.org/10.7591/cornell/9781501758898.001.0001.

çapta bölgesel çözümlerin üretilmesi, ihtiyaç olduğunda bölgesel aktörlerin arabuluculuğu kalıcı barışa daha fazla katkı sunabiliyor.[14]

Devlet dışı aktörler ekseriyetle terör oluşturmaktadır. Terörizm, Latince büyük korku, dehşet, alarm, panik gibi anlamlara gelir. Bir fiil olarak ise korkuyla doldurmak, korku yaymak ve korkutmak olarak tanımlanmaktadır.[15] Aynı zamanda terörizm tanımları, şiddet, zorlama ve belirli bir grubun sosyal ve politik hedeflerine ulaşabilmesi için tasarlanmış gözdağı olarak da formüle edilebilmektedir.[16]

Terörizm, uluslararası sistemin dışında ve herkes için tehdit anlamına gelse de amaçsız, hedefsiz, ne yapacağı belirsiz aktörler barındırmaz. Bazı "haklı kaygıları" gidermek amacıyla, teröristleri filmlerde ve diğer medya organlarında görülen kötü adamlara indirgeme eğiliminin yanlış ve yararsız[17] olduğu vurgulanmaktadır. Bundan ziyade terörizmin sebeplerine bakılarak şiddetin bu biçimiyle bilinçli mücadele etme eğilimi teşvik edilmelidir. Bazı yönleriyle değiştirilmesi gerektiği belirtilse de Schreiber'in terörizm tanımı da açıklayıcılığa katkı sunmaktadır: Terörizm, 'organize bir grup tarafından işlenen, savaşın dışındaki insanlar için ölüm ve ölüm tehlikesi içeren politik eylem' olarak tanımlanır.[18] Terör uygulamalarını, özellikle devlet dışı aktörlerin güç bağlamında yaşadıkları ve hissettikleri asimetrik durumu "meşru ve hukuki olma zorunluluğu" da hissetmeden korku yaymak için kullanabildiği davranışlar bütünü olarak tanımlamak da mümkün gözükmektedir.

Teröristlerin psikopat olduğu varsayımı, onlarla konuşmanın anlamsız ve yersiz olduğu çıkarımını beraberinde getirecektir. Bu konuda çalışan uzmanlardan Louise Richardson, "Teröristler, genel olarak, hiçbir şekilde deli değildirler" demektedir. Dehşet verici şiddeti kendi insanlarına karşı kullanan hükümetlerle konuşulurken, aynı şeyi yapan silahlı gruplarla konuşmayı reddetmenin tutarsızlığı[19]hakkında tespitler bulunmaktadır.

Çatışmalar gibi terörizmin de farklı biçimleri bulunmaktadır. Terörizmi homojen bir anlayışla değerlendiren görüşler, 'terörün her türlüsü aynıdır' fikrini savunanlarla aynı

---

[14] Bölgesel aktörler –kişi ya da kurum- çatışmanın taraflarına kültürel ve toplumsal dinamikleri olarak daha fazla yakında olduklarından aynı dili konuşma imkânı doğacak, yapıcı diyaloglar nispeten daha kolay sağlanabilecektir.

[15] Anna M. Wittmann, *Talking Conflict: The Loaded Language of Genocide, Political Violence, Terrorism, and Warfare*, (California: ABC-CLIO, 2016), 325.

[16] Wittmann, *Talking Conflict*, 326.

[17] Chris E. Stout ve Grace Wang, "Conclusion", içinde *Terrorism, Political Violence, and Extremism: New Psychology to Understand, Face, and Defuse the Threat*, derleyen Chris E. Stout, (California: ABC-CLIO, 2017), 331.

[18] C. A. J. Coady, "Terörün Ahlakı", *Cogito*, no. 6-7 (Kış-Bahar 1996), 263-264.

[19] Jonathan Powell, *Teröristlerle Konuşmak*, çev. Nuray Önoğlu, (İstanbul: Aykırı Yayıncılık, 2016), 47. Orijinal çalışma basım tarihi 2014.

düşünceye sahiptir. Bu yüzeysel bakış açısına göre, askeri müdahale ile karşı önlemlerin tüm teröristlere uygulanması gerektiği ifade edilir. Dolayısıyla teröristlerle ve onları destekleyenlerle müzakere ve görüşme yapılmasına da gerek olmadığı anlatısı üzerinden hareket edilir.[20]

Genelde siyasi hükümetler, karakteristik olarak terörizmi yalnızca rakiplerinin gerçekleştirebileceği bir şey olarak ve yalnızca politikaları değiştirmeye veya belirli bir siyasi sisteme veya statükoya saldırmaya çalışanların girişebileceği bir şey olarak tanımlar. Bu önyargılı tutum, hükümetlerin rakiplerini pasifize etmek için terörize olabileceği gibi bir yanılsamaya da dönüşebilir. Sonuç olarak bu bakış açısı, "devletler terör sergileyebilir ve bunu yapmak için askerleri, uçakları ve tankları kullanabilir" anlayışını getirebilir. Bu açıdan terör, devlet dışı eylem ile devlet eylemi arasındaki farka indirgenmemeli[21]anlayışını hatırlamak önemli hale gelir. Bunun barışçıl bir atmosfer için gerekli olduğunu vurgulamak gerekir. Bu doğrultuda cinayet ve saldırganlık gibi şiddet içeren uygulamalara resmi şiddetin de dahil edilmesi önemli olmaktadır. Savaş ve diğer resmi şiddet biçimlerinin devlet meşruluğu ölçeğinde değerlendirilmesine yönelik eleştiriler sürmektedir. [22]

Terörizm hakkında uluslararası hukukun kendisi de günden güne gelişmektedir. Şu anda formüle edildiği şekliyle mevcut durum, devletlerin lehine ve devlet dışı gruplara karşı da oldukça taraf bir görünüm sergilemektedir. Bu, özellikle devletlerarasındaki etkileşimler açısından tehlikeli bir dünyada kabul etmemiz gereken bir önyargı olabilir, ancak söz konusu olan ahlaki meseleleri dikkate almaksa kesinlikle daha başkaca düzenlemelere de ihtiyacın olduğu[23]önem arz etmektedir.

Hükümetler, terörist grupları normalde var olmayacak şiddete neden olan kişiler olarak göstermeye ve ne kadar şiddetli olursa olsun bu şiddeti bastırmaya yönelik kendi çabalarını, provokasyona haklı bir tepki olarak göstermeye çalışmaktadırlar.[24]Devlet olmak, düzen sağlama sorumluluğunu ve güvenliği temin etmeyi hükümetlerin üzerine yüklese de ve kanunların uygulanması modern dünyada anlaşılır olsa da terörizmin bir amaca matuf olarak ortaya çıktığından hareketle çatışmayı doğuran sorunların tespit edilerek kalıcı çözümlerin üretilmesi bakış açısı barışçıl toplum olma yolunda daha fazla katkı sunacaktır.

Demokratik hükümetler, terörizmin işe yaradığının görülmesine izin vermek istememektedir. Hatta Zartman, "Teröristlerin sivil ölümler aracılığıyla siyasi kararlar

---

20 Virginia Held, *How Terrorism Is Wrong: Morality and Political Violence*, (New York: Oxford University Press, 2008), 13, https://doi.org/10.1093/oso/9780195329599.001.0001.

21 Held, *How Terrorism Is Wrong*, 16.

22 Dane Archer ve Rosemary Gartner, "Barış Dönemi Kayıpları: Savaşa Katılmayanların Şiddet İçeren Davranışlarında Savaşların Etkisi", *Cogito*, no. 6-7 (Kış-Bahar 1996), 237.

23 Held, *How Terrorism Is Wrong*, 18.

24 Held, *How Terrorism Is Wrong*, 21.

alınmasını sağlamasına izin vermek sorumsuzluktur; şantajlarını ödüllendirmek yalnızca başkalarının da aynı şeyi yapmasına yol açacaktır" sözleriyle bu düşünceyi destekler. Politikacılar ise teröristlerle görüşmenin ödün vermek anlamına geleceğini düşünmektedirler.[25]Bu ikilemi sonuç almaya yönelik pragmatik hamlelerle çözüme kavuşturmak ve yönetmek, "barış yapmak savaş yapmaktan daha zordur" mottosunun ne kadar doğru olduğunu hatırlamamıza sebep olarak yeterli olacaktır.

Yeni tip çatışma yöntemlerinin ve savaşların yaşandığı günümüzde gerek devletler gerekse uluslararası kurumlar bu şiddet hareketleriyle mücadele etmeye çalışmaktadırlar. Fakat asırlardır düzenli birliklerin savaşlarına şahitlik edilen dünya tarihi yazımında yeni bir şiddet formuyla karşı karşıya kalındığı net şekilde görüldü. Demokratik devletlerin alışılmamış düşmanlarla (isyanlar ve terörizm) nasıl mücadele edildiğine ilişkin araştırmalar, bu köklü kurumların isyanı kontrol altına almayı ve terörist saldırıları engellemeleri gerekçesiyle savaş kurallarını (Cenevre Sözleşmesi) ve barış zamanı ceza adaleti sürecini bir dereceye kadar nasıl ihlal ettiklerini de ortaya çıkarmış oldu. İsyancıların gücünü ve zekâsını, ayrıca açık bir toplumun gizlilik ve aldatmaya karşı savunmasızlığını abartma sonucunda siyasi güdümlü aşırı ve yanlış bilgilendirilmiş korkular ortaya çıkartılmış, bu da aşırı güvenlik önlemlerine, sivil özgürlüklerin aşırı kısıtlanmasına ve kaynakların yanlış tahsisine yol açtığı yeni dünya düzeninde görülmüş oldu[26].

5. Barış ve Adalet

Barış, sadece savaşa dair olarak görülmediğinde, salt savaş karşıtlığına indirgenmediğinde adalet ile ilişkisi tesis edilebilir. Bu yönüyle barış, uluslararası sistemin ihtiyaç hissettiği bir süreç modeli olarak anlaşılabilir. Bu modelin ise şiddeti azaltmak ve sosyal adaleti artırmak şeklinde formüle edilmesine teorik olarak ihtiyaç vardır.

Uluslararası hukukun doğasında barışı bir emir olarak görme eğilimi bulunmaktadır. Bu siyasi açıdan doğru görünmekle birlikte zorlayıcı bir yönde ortaya çıkarmış olacağından negatif bir atmosfer yayar. Böylece sosyal adaleti sağlayıcı bir rolden sapma riski meydana gelir. Bu bağlamda altı çizilen husus uluslararası hukuk ve yükümlülüklerle ilgilidir. Durumun hukuki olarak belirtildiği ve adaleti tesis edici barışın sağlanmasında gerçekte yeterli olup olamayacağı sorusunun sorulması bu doğrultuda özellikle önem arz eder.[27] Esasında hukuk ve adaletin ayrılmaz olduğunun altının

[25] Powell, *Teröristlerle Konuşmak*, 45.

[26] Anthony Oberschall, "How Democracies Fight Insurgents and Terrorists", *Dynamics of Asymmetric Conflict* 1, no. 2 (Temmuz 2008), 107-108, https://doi.org/10.1080/17467580802578147.

[27] Ernst-Otto Czempiel, "Recht und Friede: Ein Beitrag zur Diskussion zwischen Völkerrecht und Friedensforschung", *Die Friedens-Warte* 58, no. 1/2 (1975), 58.

çizilmesi gerekir.[28] Fakat kalıcı barışın tesisinde bu iki olgunun muhakkak elde edilmesinin gerekliliğinin yanında, formel ve resmi beklentilerin haricinde toplumun geneline yayılması gereken hakkaniyet dinamikleri ve adalet beklentisinin de önemi ayrıca hatırlanması gerekir.

Barış, çatışma sonrası toplumun iyileştirilmesi ve adalet arayışlarının sağlanması olarak düşünülebilir. Fakat sosyal hayatın içindeki çeşitli kişi ve kurumların tamamlayıcı çabaları olmadan, kamusal hayattaki muhtemel paydaşları sürece dâhil etmeden başarılamayacağını da anlamak gerekiyor. Savaş sıcak şekilde yaşanmadığında ve negatif barış ortamında bulunulduğu zamanlarda bile barışçıl davranışların geliştirilmesi temel ihtiyaç niteliğinde beklenmeli, savaş sonrası bir barış sürecinden bahsediliyorsa eğer mümkün olan tüm tarafların sürece dâhil olması sağlanmalı. Bu sayede çatışmalar negatif barıştan daha öteye götürülebilecek, adaleti sağlama noktasında önemli katkılar elde edilecektir. Bu amaca yönelik öncelikle söz konusu çatışmaların ve şiddet vakalarının kaynağı ve nedeninin belirlenmesi gerekiyor. Bağımsız değişkenlerin doğru tespitiyle birlikte çözüm odaklı öneriler ortaya çıkacaktır. Bu yönüyle çatışma bölgelerindeki sosyo-tarihsel bağlamın anlaşılması önem arz eder. Sonraki aşamalarda ise kalıcı barışı, iyileşmeyi ve adaleti sağlayacak şekilde taraflar arasında diyalog önemli hale gelecek ve çatışmayı çözme aşamasına geçilecektir.[29]

Bir çatışmada müzakere sürecinde bulunan taraflar, ihtilaf konusu olan hususları paylaşırken adalet kavramı üzerine anlaşmaya varmalıdırlar. Aksi takdirde müzakereler bir sonuca ulaşamayabilir. Bireysel adalet kavramları anlaşma üzerinde esaslı bir veto görevi görür, bu çerçeve, müzakerenin ilk aşaması olarak koordine edilmeli ve kabul edilmelidir. Bu adalet kavramı, tarafların daha sonra ayrıntılı karara varmalarını temel alan bir formül oluşturur. Bu argümanın özünde, gücün tek başına anlaşma üretemeyeceği veya açıklamayacağı ve müzakere sürecinde adalet kararlılığının yerini alamayacağı kabul edilmektedir.[30]

Kelman'a göre, çatışma sonrası iyileşme ve uzlaşma da dâhil olmak üzere çatışmanın çözümlenmesi diyalog fırsatları olmadan gerçekleşemeyecektir. Geliştirdiği etkileşimli problem çözme yaklaşımı, Burton tarafından çatışmada ilk olarak dile getirilen "insan ihtiyaçları" perspektifinden ele alınmaya çalışılmıştır. Burada temel varsayım, insanların tehdit edilmesi sürecinde çatışmaya yol açan psikolojik ihtiyaçları

[28] Czempiel, "Recht und Friede", 64.

[29] Fidelis Peter Thomas Duri, Ngonidzashe Marongwe ve Munyaradzi Mawere, "The Prospects of Reconciliation, Healing, Justice and Peace in 21st Century Africa: Concluding Remarks", içinde *Violence, Peace and Everyday Modes of Justice and Healing in Post-Colonial Africa*, derleyen Fidelis Peter Thomas Duri, Ngonidzashe Marongwe ve Munyaradzi Mawere, (Cameroon: Langaa RPCIG, 2019), 345.

[30] I. William Zartman, "Conflict and Order: Justice in Negotiation", *International Political Science Review* 18, no. 2 (Nisan 1997), 123, https://doi.org/10.1177/019251297018002001.

tetkik etmekle ilgilidir. Yaklaşımın muhteviyatı ise bu tehdit altındaki ihtiyaçlara (güvenlik, ait olma, kimlik ve tanınma) odaklanmayla ilgilidir.[31]

Barış süreçleri, asgari koşullarda veya daha üst düzeyde taraflar arasında bir uzlaşma anlamına gelmektedir. Fakat uzlaşma, kaygan bir kavramdır. Herhangi bir çatışma sonrası çözümün ayrılmaz bir parçası olarak görülen cezai kovuşturmayı uzlaşma terimi ile birlikte değerlendirmek gerekir. Barış müzakerelerinde korkunç suçlardan kendilerini muaf tutmak isteyenlerin bir tür "affet" ve "unut" taleplerini adalet terazisiyle birlikte değerlendirmek gerekiyor. Burada hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların, etkili olabilmesi için bireyler, aileler ve komşuluklar düzeyinde gerçekleşmesi gereken duygusal ve psikososyal süreçleri sahneye koyma ve yönetme konusundaki kurumsal yetenekleri çok önemlidir. Bu niteliklere güvensizlik ise yeni kaygılara neden olabilecektir.[32] Örneğin mağdurların talebini karşılamaya ve adaleti sağlamaya yönelik geliştirilen inisiyatifler barış süreçlerine zarar verebilir veyahut cezai kovuşturmadaki olası esnek anlayış veya sınırlı cezalandırma mağdurlar tarafından yetersiz görülebilir ve böylece barış süreçlerinin baltalanmasına neden olunabilir.[33] Barış süreçleri, riskleri olmayan ve hızlı şekilde sonuçlar alınabilen aşamalardan müteşekkil değildir. Bu durum taraflar nezdinde de beklenmemelidir. Barış ve adalet ikileminin çözümü için kurumların güvenilirliği ile barış isteğine bağlılıkları, olabildiğince fazla sayıda unsurun buna destek vermesi süreci en az zayiatla geçirilmesine katkı yapacaktır.

Burton, çatışma çözümünde daha uzlaşmacı bir yaklaşımın gerekliliğine inanıyordu. Bu yaklaşım, çatışmanın taraflarının 'tavırlarını ve algılarını değiştirmeye' dayanmaktadır. Bu sayede taraflar, 'bu azaltılmış düşmanlık ve gerilim temelinde ciddi ve verimli müzakereler gerçekleştirmek üzere bir araya gelebilirler' düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Genel olarak Realizmdeki gibi dünyayı olduğu gibi açıklamaya çalışmak ve mevcut durumu kabullenerek hareket etmek yerine müdahaleci anlayışla Burton'da olduğu gibi adaletsizliği ve eşitsizliği azaltacak özgürleştirici bir işlevi olan daha fazla bilgi üretmeye, strateji geliştirmeye odaklanılarak barışçıl ortamların geliştirilebileceği vurgulanmaktadır[34].

---

31 Donna Hicks, "Dignity Dialogues: An Educational Approach to Healing and Reconciling Relationships in Conflict", içinde *Peacebuilding Through Dialogue: Education, Human Transformation, and Conflict Resolution*, derleyen Peter N. Stearns, (Fairfax, VA: George Mason University Press, 2018), 93.

32 Naomi Roht-Arriaza, "Justice and Reconciliation after Conflict: The Case of Sierra Leone", içinde *Human Rights and Conflict Resolution in Context: Colombia, Sierra Leone, and Northern Ireland*, derleyen Eileen F. Babbitt ve Ellen L. Lutz, (New York: Syracuse University Press, 2009), 150.

33 Barış ve adaletin bu açıdan uyumlu olmadığı, adaletin tam uygulanamadığında barış imkânının ortaya çıkabildiği de aktarılmaktadır. Bu bağlamda uzlaşma kavramı daha önemli hale geliyor.

34 Tim Murithi, *The Ethics of Peacebuilding*, (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009), 30-31, https://doi.org/10.1515/9780748630493.

Çatışma sonrası geçiş ortamındaki adalet modelleri cezalandırıcı, caydırıcı ve onarıcı olarak üç kategoriye ayrılmaktadır. Cezalandırıcı adalet, faillerin cezalandırılması, onlardan hesap sorulması ve sözde 'hak ettiklerinin' onlara verilmesi gerektiğini savunur. Cezalandırıcı adaletin, devletlerin uluslararası hukuk sözleşmelerine bağlı kalması için de gerekli olduğu aktarılır. Adaletin caydırıcı görüşü ise, cezanın sadece faillerin hak ettiği için değil, hüküm giymiş bir failin ceza alma korkusuyla bir daha başka suç işlemekten caydırılmasına yardımcı olunması gerektiği ile ilgilidir. Bununla birlikte mevcut ve potansiyel suçluları, ceza almamaları için suçları sürdürmekten veya başlatmaktan caydırmanın da altı çizilmektedir.

Son olarak, onarıcı adalet anlayışı cezalandırıcı veya caydırıcı modellerden cezanın tek başına yetersiz olduğunu kabul etmesiyle ayrılır. Suçluların cezalandırılması gereklidir, fakat faillerin ve mağdurların ilişkilerini yeniden kurmalarına olanak sağlayacak şekilde süreçler kolaylaştırılmalıdır; örneğin faillerin mağdurlara tazminat ödenmesi sağlanarak parçalanmış ilişkilerin onarılmasına katkıda bulunulabilir.[35]

Bu üç aşamanın da gerçekleştirilmesi fail ve mağdurların, hükümet ve kamuoyunun adalet beklentilerini tam olarak karşılamayabilir. Barış aşamasında söz konusu tüm tarafların tam beklentileri karşılanamasa da böylesine zor süreçlerde tavizlerin verilmesi gerekliliği hatırlanmalı, ateşkesle birlikte bu bilinçle hareket edilmesi zorunluluğu baştan kabul edilmiş olunmalıdır.

Diğer taraftan adalet yöntemleri resmi ve müzakere edilmiş olarak iki geniş kategoride de değerlendirilebilir. Resmi yorumda, çatışma sonrası kurumlar adalete önceden belirlenmiş kanunlar ve prosedürler yoluyla ulaşırlar. Müzakere edilen yorumda ise, kurumlar adaleti ağırlıklı olarak kitlesel suçlarla ilgili delilleri toplumsal tartışmalar yoluyla elde ederler. Bu tartışmalarda toplumun rolü çok önemli olmaktadır. Bu iki adalet yöntemi birbirini dışlamamaktadır. Bir kurum teorik olarak, bu resmi sınırlar dâhilinde büyük ölçüde toplumsal müzakereye izin veren çok geniş yasal mevzuata güvenebilir. Teorik düzeyde resmi ve müzakere edilmiş yöntemler cezalandırıcı, caydırıcı ve onarıcı sonuçların bir kombinasyonuna da yol açabilmektedir.[36]

Galtung, mevcut adalet uygulamalarından bahsederken yasalarca kendisine yüklenen misyon dahilinde sadece haklı ve haksız tarafların belirlendiği bir alan olduğunu belirtmektedir. Bu belirleme süreçlerinin ise hukuki metinlere dayandığı ve fakat bu metinlerin tek başlarına adaletin sağlanmasında yeterli olmadığı fikrini ortaya koymaktadır. Adaletin tek başına haklı tarafın belirlenmesi üzerine inşa edilemeyeceğini savunan Galtung'a göre adaletin sağlanabilmesi için sorunların

[35] Phil Clark, *The Gacaca Courts: Post-Genocide Justice and Reconciliation in Rwanda: Justice Without Lawyers*, (New York: Cambridge University Press, 2010), 38, https://doi.org/10.1017/CBO9780511761584.

[36] Clark, *The Gacaca Courts*, 39.

çözümünde tüm tarafların taleplerinin değerlendirilmesi gerekir. Ayrıca tarafların en azından ortak bir zeminde buluşması gerekliliğine atıf yapılır. Tüm dava süreçlerinin mutlak bir biçimde bir taraf için zafer ile sonuçlanması konusunda da dikkat edilmesi gerektiğini eklemektedir. Zira bir taraf için zafer olarak nitelendirilen an karşı taraf için bir yenilgiye işaret etmektedir. Bu durumdaki adalet, salt haklıyı haksızı belirleme güdüsünün yanı sıra karşı tarafın nefret hissini artıracak niteliğe bürünecektir.

Galtung barışın sağlanması için adaletin ve uzlaşının zıt görüntüsünün üstesinden gelmek için 'aşmacı' yöntemi önerir. Aşmacı yöntem, bir yandan birlikte yaşamanın sağlanması için adaleti zorunlu bir argüman olarak değerlendirmezken, diğer yandan uzlaşma kültürünü göz ardı etmeden doğrudan sorunun çözümüne odaklanmaktadır.[37] Galtung'da adalet düşüncesi toplumsal adaleti sağlama fikri üzerine inşa edilmektedir, yani yapısalcı bir tavırla ilişkilidir.[38] Galtung'a göre, toplumların yapısal meselelerine eğilim artırılmalı, bu yönde çaba gösterilmeli. Barışçıl toplum olma yolundaki istek kalıcı hale gelmeli ve toplumun geneline yayılmış şekliyle güçlendirme eğilimi içerisinde olunmalıdır.[39]

Barış ve adaletin her zaman aynı anda ve birlikte çalışamayacağı, bu ikilemi yönetmenin zorluğu vurgulanırken "adil barış" ve "adil savaş" ayrımları da tartışmalara dâhil edilmektedir. Şöyle ki, adil bir barışın peşinden koşma fikri artık (adil) savaşları da meşrulaştırıyor mu? Bu minvalde 'kazananlar adil bir savaş görecek, kaybedenler adaletsiz bir savaş görecek, galipler adil bir barış görecek, kaybedenler ise adil olmayan bir barış görecek' bakış açıları üzerinden farklı teorik tartışmalar yapılmaktadır.[40]

6. Barış İnşası

Barış ile adaletin aynı anda sağlanıp sağlanamadığı çıkarımlarının yanı sıra yakın geçmişte yapılan barış antlaşmalarının önemli bir kısmının savaşlara da son veremediğine şahit oluyoruz. Herhangi bir ülke içerisinde ya da devletlerarasında çıkan savaşlarda ateşkes sağlandığında galip olan tarafın dayatmış olduğu koşullar "negatif barış" olarak da adlandırılan ateşkese imkân verir. Oysa kalıcı ve adil barış, ancak tüm tarafların gerçekten razı olabileceği maddelerle anlaşma teşekkül ettiğinde meydana gelir. Bir çatışma ya da savaş; güçlünün savaşın devam ettirilmesinden ilave kazanç elde edemeyeceğini, zayıf olan tarafın ise daha fazla dayanamayacağını anladığı anda sona erer, böylelikle ateşkes sağlanır.

---

[37] Melih Coşgun, *Adil Bir Barışın İmkânsızlığı Üzerine: Johan Galtung vs Chantal Mouffe*, (Çizgi Kitabevi, 2022), 170.

[38] Coşgun, *Adil Bir Barışın İmkânsızlığı Üzerine*, 173.

[39] Johan Galtung ve S. P. Udayakumar, *More Than a Curriculum: Education for Peace and Development*, (Charlotte: Information Age Publishing, 2013), 3.

[40] Michael von der Schulenburg, *On Building Peace: Rescuing the Nation-State and Saving the United Nations*, (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2017), 49, https://doi.org/10.1515/9789048534906.

"Olgunluk anı" geçmiş ya da yakın zamanda önlenmiş olan bir felaketle en iyi şekilde ilişkilendirilen Karşılıklı Zarar Veren Çıkmaz (MHS, Mutually Hurting Stalemate) algısına odaklanır. Bu kavram, tarafların kendilerini zafere ulaşamayacakları bir çatışmanın içinde kilitli bulduklarında ve bu çıkmazın her ikisi için de acı verici olduğunu (her ne kadar eşit derecede veya aynı nedenlerle olmasa da) anladıkları fikrine dayanmaktadır. Bu aşamada taraflar alternatif bir politika ya da bir çıkış yolu ararlar. Bu katastrophe, eğer bir şeyler yapılmazsa, acının keskin bir şekilde artabileceğini gösteren bir son tarih veya ders niteliği görünümündedir. Zartman tarafından farklı benzetmeler kullanılarak çıkmaza düz ve sonu olmayan Plato, felakete ise işlerin aniden ve tahmin edilebileceği gibi daha da kötüye gittiği nokta olan Uçurum adı verilmiştir.[41]

Bazı barış antlaşmaları taraflar için sadece doğru zamanı bekleyen ve savaş arzusu içerisinde olan tarafların zaman kazanmaya yönelik yapmış oldukları bir manevra olarak da düşünülebilir. Savaşlar sonucunda özellikle galip gelen tarafın gerçek barış iradesi göstermemesi çok ağır koşulların dayatıldığı antlaşmaları gündeme getirir, yenilen taraf bunu imzalamaya mecbur edilir. Zaman içerisinde ağır koşulların dayatıldığı taraf buna isyan eder ve yeni bir savaş meydana gelir. Kalıcı barış ise savaşa dâhil olan tüm tarafların gerçek bir barış talebiyle ancak gerçekleşebilir.

Soğuk Savaş'tan sonra barış inşası müdahaleleri hayata geçirilmiş, çatışma dönüşümü ve önlenmesine ilişkin yeni teorilerden yararlanılmış, çatışma yönetiminin mantığı kökten genişletilmiştir. Çatışma bölgelerindeki halkların, hiziplerin ve hatta elitlerin bile rızası olmadan liberal bir barış ve devlet yaratma hırsı ortaya konulmuştur. Burada yaşanan birçok gelişme belki de küresel düzeyde isyan karşıtı önlemlerin bir parçası olarak görünmeliydi. Sorun ise bu tür 'bütünleşik' yaklaşımların düzen sağlamaya çalışırken yerel ve uluslararası güç yapılarını tehdit etmesi veya istikrarsızlaştırması, ulusal egemenliğe meydan okuması, uluslararası toplumun kapasitesini sınırlarına kadar zorlaması, kararlılığını test etmesi ve hegemonik çıkarları açığa çıkarmasıdır. Bu sebeple bazı yaklaşımlarda barış inşasının normatif iddialarına tam da bu açıdan tarihi, ideolojik ve kültürel gerekçelerle karşı çıkılmaktadır.[42]

Barış inşasının amaç ve görevleri farklı şekillerde anlaşılabilir. Barış inşası pozitif ve negatif görevleri açısından ele alınabilir. Bu açıdan çatışma sonrası barış inşası, açık şiddete gerisin geri düşmeyi engelleyici negatif görevlerden ve ulusal iyileşmeye yardım edici ve şiddetli iç çatışmanın dipte yatan sebeplerini nihai olarak ortadan kaldırmayı hızlandırıcı pozitif görevlerden oluşmaktadır. Barış inşası ile ilk başta siyasi ödünleşmelerin müzakeresi veya karşılıklı ateşkesin uygulanması yoluyla negatif bir

[41] I. William Zartman, "The Timing of Peace Initiatives: Hurting Stalemates and Ripe Moments", *The Global Review of Ethnopolitics* 1, no. 1 (Eylül 2001), 8, https://doi.org/10.1080/14718800108405087.

[42] Oliver P. Richmond, "Peace During and After the Age of Intervention", *International Peacekeeping* 21, no. 4 (2014), 510-511, https://doi.org/10.1080/13533312.2014.950887.

barışın sağlanması ve sürdürülmesi, ardından yeniden yapılandırma, kurumsal inşa, adalet ve uzlaştırma yoluyla uzun dönemli bir pozitif barışın inşasının amaçlandığı kastedilmektedir.[43]

Teorik kazanımlar bağlamında barış yaklaşımlarının hedeflediği barış inşası, yapısal ve kültürel barışı veyahut dönüşümü inşa etmekle özdeşleştirilebilmektedir. Bu sonuca yönelik olarak toplumun genelinde dile getirilemeyen yapısal çatışmaları tanımlama becerisine ihtiyaç olduğu özellikle vurgulanmaktadır. Bunların hepsini çözmeye çalışmaktan ziyade farkına varmak, olumlu dönüşüme doğru çok önemli bir adım olarak görülmektedir. Bu durum sömürü, baskı ve ötekileştirmenin (dikey yapısal şiddet) yanı sıra birbirleriyle rahat olamayacak kadar yakın veya simbiyotik etkileşimde bulunamayacak kadar uzak (yatay yapısal şiddet) grupların tanımlanması anlamına da gelmektedir. Bu açıdan dikey olanın daha yatay, yatay olanın ise daha optimal hale getirilmesinin amaçlanması önemli görülmektedir.[44]

Çatışma sonrası toplumlardaki temel tartışmalardan bir tanesi de "yüzleşme, öç alma" ile "unutma" arasındaki tercihlerden hangisinin daha barışçıl ortamı getirebileceği üzerine yapılmaktadır. Adaleti sağlamanın koşulu olarak görülen yüzleşme, cezalandırma gibi uygulamalar her zaman barışa katkı sunamayabiliyor. Burada ayrıca savaşa aktif katılmayanların yaşanan çatışmaların etkisiyle şiddetli acı çektirme, zarar verme ve intikam duygularında artışlar da gözlemlenebilmektedir. Cezalandırmanın geri teptiği, saldırgan davranışları genel olarak artırdığı, yani insan şiddetini önlemede duyguboşalımı tekniğinin kullanılmasının yararlarının abartıldığı da iddia edilmektedir.[45]

Barış çalışmalarının üç bileşeni öne çıkarılmaktadır. Birinci olarak barışçıl yollarla barış koşullarının araştırılması, ikinci olarak küresel perspektifle barış koşullarının araştırılması ve üçüncü olarak bütünsel bir yaklaşımla barış koşullarının araştırılması. Galtung bu üç tanımlamanın da sorunlu olduğunu kabul etmekle birlikte herhangi bir ülkenin, herhangi bir uygarlığın veya bölgenin barışın nasıl kavramsallaştırılacağı ve işlevsizleştirileceği konusunda bir tür tekele sahip olması gerektiği yönündeki her türlü önyargıyı ortadan kaldırmak için "küresel" kelimesinin eklendiğini aktarmaktadır. Ve "bütünsel" kelimesi de entelektüel alanda aynı işlevi görür: Barışı kavramsallaştırma veya keşfetmenin hiçbir disiplinin tekelinde olmadığı vurgusu özellikle yapılmaktadır. Galtung düşüncesinde bütün bu sınırlar yıkılmalı, yaklaşım sadece uluslararası değil,

[43] Jacob Bercovitch ve Richard Jackson, *Yirmi Birinci Yüzyılda Çatışma Çözümü: İlkeler, Yöntemler ve Yaklaşımlar*, çev. Hayrettin Özler, (Ankara: Adres Yayınları, 2020), 310. Orijinal çalışma basım tarihi 2009.

[44] Galtung, *Peace by Peaceful Means*…, 271.

[45] Archer ve Gartner, "Barış Dönemi Kayıpları", 250.

ulus ötesi de olmalı; sadece disiplinler arası değil aynı zamanda disiplinler üstü olmalı. Ona göre yaklaşım küresel ve bütünsel olmalı.[46]

Siyasal anlamda temelde şiddet sorunsalını 'şiddetin kendi başına bir fenomen olarak ele alınma konusundaki genel bir isteksizlikle' ortaya koymak önemlidir. Şiddetin, iktidarın en çok göze batan dışavurumundan daha fazla bir şey olmadığı aktarılır. C. Wright Mills. "tüm siyaset, iktidar mücadelesinden ibarettir; iktidarın nihai biçimi şiddettir" demektedir. Max Weber devlet tanımında, "insanın insan üzerinde meşru, yani meşru olduğu iddia edilen şiddet araçları yoluyla egemenlik kurması" tarifine yer verir. Yani siyasal iktidar, şiddetin örgütlenmiş şekliyle karşımızda durmaktadır.[47]Dolayısıyla barış inşası da şiddetin doğru tanımlanması sonrasında engellenmesiyle, kimden gelirse gelsin "ama olmaksızın" bir şiddet karşıtlığı ile elde edilebilecektir.

Galtung, insani bakış açısına göre "güçlü her zaman haklıdır" sloganının yerine çoğunluğun haklı olmasının daha iyi olduğunu belirtmekle birlikte her iki sloganın sonuç itibariyle ve çoğunlukla aynı olduğunu vurgular.[48] Demokrasinin uygulanmasının pratik hayatta bir şekilde barışçıl bir ortam meydana getirmediği ve şiddetin sürdüğü düşünülmektedir. II. Dünya Savaşı sonrası dönemde saldırganlığın nasıl kontrol edileceğine ilişkin –silahların kontrolü, silahsızlanmaya yönelik çabalar gibi- çok sayıda araştırma yapılırken saldırganlığın köken sorununa ilişkin nispeten az araştırma yapılmıştır.[49] Galtung'a göre barış çalışmalarındaki başlangıç noktasına yönelik olarak şiddet veya acıyı şu sorularla açıklığa kavuşturmak önemli olacaktır: "Şiddetin nedeni nedir? Şiddetin etkileri nelerdir? Ayrıca barışın nedeni nedir? Barışın etkisi nedir?"[50] Bu açıdan zafer ya da yenilginin, öldürülen ve yaralananların, kayıpların ve maddi hasarın çok ötesinde, genel olarak şiddetin ve özel olarak savaşın sonuçlarına ilişkin ayrı ve belirgin bir teoriye ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır.[51]

Galtung, barışçıl bir dünya oluşturma yolunda başka toplumların kültürünü tanımayı aynı yabancı dili öğrenmeye benzetir. Yazılarında, nasıl yabancı dili öğrenirken "olduğu gibi" öğreniyorsak diğer kültürleri de öğrenirken "olduğu gibi" mevcut olan ana kültürü öğrenmenin gerekli olduğunun altını çizmektedir. Bizim kendi öznel penceremizden gördüğümüz şekilden ziyade söz konusu olan kimin kültürüyse "onların

---

[46] Galtung ve Udayakumar, *More Than a Curriculum*, 148.

[47] Hannah Arendt, *Şiddet Üzerine*, çev. Bülent Peker, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016), 45-46. Orijinal çalışma basım tarihi 1970.

[48] Johan Galtung, *Strukturelle Gewalt: Beiträge zur Friedens- und Konfliktforschung*, çev. Hedda Wagner, (Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, 1975), 109.

[49] Johan Galtung, "A Structural Theory of Aggression", *Journal of Peace Research* 1, no. 2 (1964), 95, https://doi.org/10.1177/002234336400100203.

[50] Galtung, *Peace by Peaceful Means*…, 30.

[51] Galtung, "Nonviolence and Deep Culture…", 33.

gösterdiği şekilde" öğrenmenin gerekliliği vurgulanır. Burada yabancı bir dili bize "aksanıyla" kim öğretiyorsa yabancı kültürleri de aynı şeffaflığıyla öğreniyor olmanın gerekliliği ve önemi vurgulanmakta, bu yönüyle tanınma süreci gerçekleşmekte ve savaş tohumlarını eken yabancılaşma ortadan kalkabilmektedir. Galtung, bunun dinler için de aynı şekilde olduğunu eklerken durumun iyi ya da kötüyü bulup söylemekten ziyade anlamaya çalışmanın ve çok kültürlülüğün yolunu açmanın hedeflenmesi gerektiğini aktarmaktadır. Temel mesele gerçekten anlayıp anlamamakla ilgilidir. Yabancı bir dili öğrenmenin en iyi yolu konuşmak ve iletişime geçmekse,[52] diğer kültürler ile temasın, başkalarını anlamaya çalışmanın, olduğu gibi onları kabul etmenin, dönüştürme reflekslerini göstermemenin barışçıl bir atmosferin inşası için etkin bir başlangıç olduğu kabul edilmektedir.

Bu aşamada çatışma bölgelerinde barış çabaları sürdürülürken şiddetle nasıl mücadele edilmesi gerektiği hakkında yeterli bilgi ve tecrübi donanımın hükümetler nezdinde de olmadığı vurgulanmaktadır. Her şeye rağmen bir devletteki anarşiyle, isyancıların zaferiyle veya baskıyla karşılaştırıldığında demokrasilerin bu ihlalleri daha az kötüdür, ancak yine de kötüdürler ve minimumda tutulmalıdırlar.[53]Çünkü ülke içerisinde şiddeti kontrol altına almaya yönelik uygulanacak her türlü şiddet yeni çıkmazlara neden olmakta, sarmal bu şekliyle devam etmektedir. Bu açıdan resmi otoritelerin de barış çalışmaları yöntemlerinden, çatışma yönetimi literatüründen faydalanması elzemdir.

7. Sonuç

Savaşların her dönemde yaşandığı bilinmekle birlikte insani gelişmişlikteki kaydedilen aşamanın küresel şiddetin kontrol altına alınmasındaki etkisinin sınırlı olduğu bir dönemde yaşamaya devam ediyoruz. İnsanlar teknoloji, sanayi vb. birçok alanda asırlardır büyük gelişme kaydederken birbirlerini öldürmekten de vazgeçmiyorlar. Dün olduğu gibi bugün de düşünürler savaşların sebeplerine kafa yorup barış için çözüm önerileri geliştirmeye çalışıyorlar.

Savaşların ya da şiddetli çatışmaların çözümü özünde, çatışmadaki anlaşmayı arayan sürecin adıdır. Çatışmalı ortamda çatışmaya bir şekilde girişmiş olan taraflar arasındaki ilişkileri onarma amacı güdülür. Bu süreç, "yargılayıcı" olmayacak şekilde tarif edilmelidir. İlgi ve saygının taraflara eşit şekilde gösterilmesi önem arz eder. Ortak problemleri çözme aşamasında bir tarafın diğer tarafa üstünlük sağlamasından ziyade herkesin ihtiyaçlarının karşılandığı sonuçlara ulaşma hedeflenmektedir. Kazananın ve kaybedenin olmadığı –en azından teorik olarak- bir süreçten bahsedilir. Sonuç olarak bir tarafın diğer tarafı domine etmesinden ziyade işbirliğinin değeri burada öne

[52] Johan Galtung, "A Multicultural Global Culture: Not a Question of When, But How: Some Roads to Cultural Integration for Peace", *University of Hawai'i Press* 22, no. 1 (Kış 1999), 110-111.

[53] Oberschall, "How Democracies Fight Insurgents and Terrorists", 109-110.

çıkarılmaktadır.[54]Bu doğrultuda hassas şekilde yönetilebilen barış sürecinde, çatışmanın taraflarından herhangi birinin üstünlük arayışına gereksinim duymasına gerek kalmadan adalet ve barış uyumu daha geniş zeminde karşılık bulabilir, kalıcı barış imkânı elde edilebilir.

Taraflar arasındaki inatlaşmalar ve geçmişteki yaşanmışlıklardan intikam alma duyguları sorunların gerçekte çözülmesini engelleyebilir. Sadece çatışma ve savaş ortamlarında barış ihtiyacını hatırlama, toplumun tabanına yayılması gereken barışçıl davranışları geliştirmede gösterilen ihmalkârlıklar ve benzerleri barış ve adalet ikilemini meydana getiren unsurlar olarak da karşımıza çıkmaktadır. Metinsel temellere bağlı günümüz adalet anlayışına bu bağlamda eleştirel bir şekilde yaklaşan Galtung, bu tarz adalet düşüncesinin çatışmaların çözümüne dair bir araç olarak kullanılamayacağına vurgu yapar. Geçmişteki yaşananların bedelini ödetmeye yönelik anlayış burada tercih edilmemektedir. Galtung bu yüzden barış ve adaletin neredeyse bir arada olmasını bile imkânsız olarak görmektedir. Bu sebeple adil bir barış yerine barış süresinin nasıl uzatılacağı üzerine Galtung tarafından çıkarımlar yapılmıştır. Ayrıca Galtung tarafından salt hukuki temelden koparılmaya çalışılan adaletin de tam anlamıyla mümkün olmadığı ifade edilmektedir.[55]

Şiddetin dünyamızda kontrol altına alınması barış çabalarına daha fazla enerji harcamakla, çatışmayı doğal bir süreç olarak görmenin yanında barış literatürünü geliştirmekle, diyalog ve müzakere yöntemini öne çıkarmakla, ateşkes sağlamakla yetinmeyip kalıcı ve pozitif barışı öncelemekle, adalet ve barış arasındaki uyumu – uyumsuzluğu- barışçıl düzeyde yönetebilmekle ancak sağlanabilecektir.

Kaynakça

Archer, Dane, ve Rosemary Gartner. "Barış Dönemi Kayıpları: Savaşa Katılmayanların Şiddet İçeren Davranışlarında Savaşların Etkisi." *Cogito*, no. 6-7 (Kış-Bahar 1996). Orijinal DOI: *https://doi.org/10.2307/2094796*. [*Scholar*]

Arendt, Hannah. *Şiddet Üzerine*. Çeviren Bülent Peker. İstanbul: İletişim Yayınları, 2016. İlk basım 1970. [*Scholar*]

Bercovitch, Jacob, ve Richard Jackson. *Yirmi Birinci Yüzyılda Çatışma Çözümü: İlkeler, Yöntemler ve Yaklaşımlar*. Çeviren Hayrettin Özler. Ankara: Adres Yayınları, 2020. İlk basım 2009. Orijinal DOI: *https://doi.org/10.3998/mpub.106467*. [*Scholar*]

Clark, Phil. *The Gacaca Courts, Post-Genocide Justice and Reconciliation in Rwanda: Justice Without Lawyers*. New York: Cambridge University Press, 2010. *https://doi.org/10.1017/CBO9780511761584*. [*Scholar*]

54 Diana Francis, *From Pacification to Peacebuilding: A Call to Global Transformation*, (London: Pluto Press, 2010), 11.

55 Coşgun, *Adil Bir Barışın İmkânsızlığı Üzerine*, 168-169.

Coady, C. A. J. "Terörün Ahlakı." *Cogito*, no. 6-7 (Kış-Bahar 1996). Orijinal DOI: *https://doi.org/10.1017/S0031819100068182*. [*Scholar*]

Coşgun, Melih. *Adil Bir Barışın İmkânsızlığı Üzerine: Johan Galtung vs Chantal Mouffe*. Çizgi Kitabevi, 2022. [*Scholar*]

Czempiel, Ernst-Otto. "Recht und Friede: Ein Beitrag zur Diskussion zwischen Völkerrecht und Friedensforschung." *Die Friedens-Warte* 58, no. 1/2 (1975). [*Scholar*]

Duri, Fidelis Peter Thomas, Ngonidzashe Marongwe ve Munyaradzi Mawere. "The Prospects of Reconciliation, Healing, Justice and Peace in 21st Century Africa: Concluding Remarks." İçinde *Violence, Peace and Everyday Modes of Justice and Healing in Post-Colonial Africa*, derleyen Fidelis Peter Thomas Duri, Ngonidzashe Marongwe ve Munyaradzi Mawere. Cameroon: Langaa RPCIG, 2019. [*Scholar*]

Francis, Diana. *From Pacification to Peacebuilding: A Call to Global Transformation*. London: Pluto Press, 2010. [*Scholar*]

Galtung, Johan. "A Multicultural Global Culture: Not a Question of When, But How: Some Roads to Cultural Integration for Peace." *University of Hawai'i Press* 22, no. 1 (Kış 1999). [*Scholar*]

Galtung, Johan. "A Structural Theory of Aggression." *Journal of Peace Research* 1, no. 2 (1964). *https://doi.org/10.1177/002234336400100203*. [*Scholar*]

Galtung, Johan. "Nonviolence and Deep Culture: Some Hidden Obstacles." *Peace Research: The Canadian Journal of Peace and Conflict Studies* 27, no. 3 (1995). [*Scholar*]

Galtung, Johan. *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. London: SAGE Publications, 1996. *https://doi.org/10.4135/9781446221631*. [*Scholar*]

Galtung, Johan. *Strukturelle Gewalt: Beiträge zur Friedens- und Konfliktforschung*. Çeviren Hedda Wagner. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, 1975. [*Scholar*]

Galtung, Johan, ve S. P. Udayakumar. *More Than a Curriculum: Education for Peace and Development*. Charlotte: Information Age Publishing, 2013. [*Scholar*]

Held, Virginia. *How Terrorism Is Wrong: Morality and Political Violence*. New York: Oxford University Press, 2008. *https://doi.org/10.1093/oso/9780195329599.001.0001*. [*Scholar*]

Hicks, Donna. "Dignity Dialogues: An Educational Approach to Healing and Reconciling Relationships in Conflict." İçinde *Peacebuilding Through Dialogue: Education, Human Transformation, and Conflict Resolution*, derleyen Peter N. Stearns. Fairfax, VA: George Mason University Press, 2018. [*Scholar*]

Kant, Immanuel. *Ebedi Barış Üzerine Felsefi Bir Tasarı*. Çeviren Celal Yeşilçayır. Ankara: Fol Kitap, 2020. [*Scholar*]

Murithi, Tim. *The Ethics of Peacebuilding*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009. *https://doi.org/10.1515/9780748630493*. [*Scholar*]

Moses, Rafael. "Şiddet Nerede Başlıyor?" *Cogito*, no. 6-7 (Kış-Bahar 1996). [*Scholar*]

Nardin, Terry. "International Political Theory and the Question of Justice." *International Affairs* 82 (2006). *https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2006.00544.x*. [*Scholar*]

Nardin, Terry. “Philosophy and International Violence.” *The American Political Science Review* 70, no. 3 (Eylül 1976). *https://doi.org/10.2307/1959878*. [*Scholar*]

Oberschall, Anthony. “How Democracies Fight Insurgents and Terrorists.” *Dynamics of Asymmetric Conflict* 1, no. 2 (Temmuz 2008). *https://doi.org/10.1080/17467580802578147*. [*Scholar*]

Powell, Jonathan. *Teröristlerle Konuşmak*. Çeviren Nuray Önoğlu. İstanbul: Aykırı Yayıncılık, 2016. İlk basım 2014. [*Scholar*]

Richmond, Oliver P. “Peace During and After the Age of Intervention.” *International Peacekeeping* 21, no. 4 (2014). *https://doi.org/10.1080/13533312.2014.950887*. [*Scholar*]

Roht-Arriaza, Naomi. “Justice and Reconciliation after Conflict: The Case of Sierra Leone.” İçinde *Human Rights and Conflict Resolution in Context: Colombia, Sierra Leone, and Northern Ireland*, derleyen Eileen F. Babbitt ve Ellen L. Lutz. New York: Syracuse University Press, 2009. [*Scholar*]

Stout, Chris E., ve Grace Wang. “Conclusion.” İçinde *Terrorism, Political Violence, and Extremism: New Psychology to Understand, Face, and Defuse the Threat*, derleyen Chris E. Stout. California: ABC-CLIO, 2017. [*Scholar*]

Thomas, Ward. *The New Dogs of War: Nonstate Actor Violence in International Politics*. Ithaca-London: Cornell University Press, 2021. *https://doi.org/10.7591/cornell/9781501758898.001.0001*. [*Scholar*]

Schulenburg, Michael von der. *On Building Peace: Rescuing the Nation-State and Saving the United Nations*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2017. *https://doi.org/10.1515/9789048534906*. [*Scholar*]

Wittmann, Anna M. *Talking Conflict: The Loaded Language of Genocide, Political Violence, Terrorism, and Warfare*. California: ABC-CLIO, 2016. [*Scholar*]

Zartman, I. William. “Conflict and Order: Justice in Negotiation.” *International Political Science Review* 18, no. 2 (Nisan 1997). *https://doi.org/10.1177/019251297018002001*. [*Scholar*]

Zartman, I. William. “Negotiation Pedagogy: International Relations.” *International Negotiation* 15 (2010). *https://doi.org/10.1163/157180610X506965*. [*Scholar*]

Zartman, I. William. “The Timing of Peace Initiatives: Hurting Stalemates and Ripe Moments.” *The Global Review of Ethnopolitics* 1, no. 1 (Eylül 2001). *https://doi.org/10.1080/14718800108405087*. [*Scholar*]